

AMERIŠKO DELAVSKO GIBANJE NA PREIZKUŠNJI

BOJ MED AFL IN CIO VODA NA MLIN REAKCIJE, KI JE ZA UNIČENJE OBOJH UNIJ

Sodne razsodbe v industrialnih sporih skoro v vsakem slučaju proti delavcem

"Odmikanje od Moskve." — Ječe le za stavkarje, ne za stavkokaze. — Delavska politična akcija

Ameriško delavstvo je v velikih delavcev enotne, bi zvezo ogromni večini še vedno neorganizirano. To dejstvo je glavna ovira, da niti tako skromen socialni program, kakor si ga je zamislil predsednik Roosevelt, ne more nikakor s papirja, na katerem je napisan.

Sprejete so bile postavbe, ki so delavcem vsaj navidezno jamile pravico, da se smejo združiti v svoje organizacije v obrambo svojih koristi. Kljub temu je še vedno okrog petindvajset milijonov delavcev neorganiziranih, v unijah, ki so priznane, ali vsaj, da kaj štejejo, pa jih je kvečjemu le nekaj 8 milijonov, in to v A. F. of L., v unijah C. I. O. in v bratovščinah železničarjev.

Nameste, da bi unije priliko, katero jim je ponudila kriza in zakon, izrabile, so jo zavrgle. Na eni strani se je priložnosti uprla stara birokracija strokovnih unij, ki smatra, da za dostojne, če obdržijo, kar ima v rokah, nameste da bi poskusila pridobiti neorganizirane milijone delavcev pod svoje okrilje. Na drugi strani so v borbi za prepričanje unij še bolj agresivne korporacije, katere hočejo, da ameriški proletarij ostane brez zaščite. V tem položaju je nastalo gibanje, ki ga danes označujemo s CIO.

V CIO ni vse idealno. To gibanje je zraslo prehitro, kar je krivda vodstva A. F. of L., ker ni hotelo razumeti svoje naloge pred par leti, ko mu je bila naložena. Tako so se morali unijski voditelji, ki so za organiziranje vseh delavcev, neglede ali so le najemniki na farmah, ali navadni težaki, ali strokovničarji, lotili naloge na svojo roko, ker se je eksekutiva AFL nikakor ni hotela. Tako je nastal CIO, proti kateremu so planili z vseh strani in mu res zadali težke udarce. Ampak ideja, da je treba organizirati vse delavce, je ostala, in tudi CIO deluje kakor zmerom vzlic mogočini opoziciji korporacij in AFL.

Vendor pa je nesloga, ki se je pojavila radi vprašanja, kako se naj organizira ameriški delavec, unijam silovito škodovala, še bolj pa delavstvu v splošnem. Če bi bile unije ame-

Progressive Miners v zagatah na sodiščih

Pred zveznim sodiščem v Springfieldu, Ill., se je vršila skozi več tednov obravnava proti članom unije Progressive Miners. Bili so obtoženi bombardiranja mostov, vlakov, tračnic in raznih drugih nasilnih dejanj v vojni proti UMW in kompanijam, katere jih niso hotele priznati za unije. Na obravnavi so se dobro branili. Ampak nasilstva so bila izvršena in vladni prosekutorji so se z dokazi dobro pripravili. Porota je obtožence spoznala krivim. Ta sodni boj proti dualni uniji je imel tudi politično ozadje, kajti Progressive Miners of America so rajše flirtali z reakcionarnimi republikanci, kot z demokrati, zato so slednjim zamerili v Washingtonu in v Springfieldu.

NAVDUŠEVANJE ZA VOJNO

Na Japonskem so v sedanji vojni aretirali vse znane pacifiste, med njimi mnogo pisateljev in profesorjev. Dalje so vrgli v ječo delavske voditelje in jih obdolžili "komunizma". Vse delavske politične organizacije je vlada razpustila in prepovedala je tudi vrhovni delavski svet. Ob enem pospejuje propagando za vojno in v ta namen izrablja vse, kogar more — tudi otroke — kot priča goranja slika.

ŠTEVILO BREZPOSELNIH SE ZVIŠALO ZA PAR MILIJONOV

Ali korporacije mizerijo med ljudstvom nameno postružejo? Padeč zaposlenosti v jeklarnah

Prosperitete se zmerom ni izza vogala. Ker je ni, so kompanije prošle tedne odslovile nad dva milijona delavcev. To pomeni odvzem vira za preživljanje najmanj petim milijonom ljudem, nevesti dohodke onih, pri katerih bi kapovali obleko, avte, radio aparate itd., če bi bili zaposleni.

Milijone delavcem so bile reducirane ure. To je, nameste štiri ali pet smejo napraviti le še štiri ali dva na teden. To ni zaposlenost, ne relief.

Ze oktobra meseca to leto je bilo stalno ob zaslužek nad pol milijona delavcev. To je tudi za Zed. države visoko število.

Glasom podatkov ni meseca oktobra izgubilo zaslužek še nobenkrat kar nad pol milijona ljudi, razen leta 1920.

Na podlagi aplikacij, ki jih dobivajo reliefni uradi, sklepajo vladni statističarji, da je od 1. septembra do zdaj izgubilo zaslužek najmanj približno dva milijona delavcev.

Aplikacije za relief so narasle v prošlih par tednih nad petdeset odstotkov. Situacija je torej jako resna, ampak reliefne blagajne pa prazne. To je to zimo za socialne ustanove in vladni relief najtežje vprašanje.

Koliko je približno skupno

Fašisti v Španiji in njih zavezniki v škripcih

General Franco je pred štiri tedni znova obljubil ofenzivo, ki bo sesula lojalistično vlado v prah in "rešila Španijo pred komunizmom". In res je ves svet verjel, vključivi lojalisti, da bodo dodatne Mussolinijeve čete, ki jih je poslal na španska bojišča, spremenila situacijo v prilog fašizma.

Anglija bolj in bolj zapletana v mreže "protikomunistične" zveze

Neprilike z Arabci in Indijci. — Mussolinijeva propagandna po radiu in s pomočjo agentov. — Glavne angleške posesti v nevarnosti

Velika Britanija je bila večsi gospodarica morja. Danes ni več. Vzrokov je mnogo. Njen imperializem je bil "pionirski". Podjarmila si je dežele tako in tako, kakor je pač šlo, in si jih obdržala v izrabljanje. Dasi je ravnila s podjarmljenimi ljudstvi mnogo manj brutalno, kakor ravna na primer v podjarmljenih deželah Japonska ali Italija, si vendar ni mogla priobiti naklonjenosti ljudstev. Ima jo več ali manj v Kanadi, ker se Kanadčani povečini "matrajo za zveste podanike Velike Britanije; enako v Avstraliji. Tudi v Novi Zelandiji in še v par važnih kronskih kolonijah. Nič kaj gotova pa ni angleška oblast v Južni Afriki. Tam je mnogo nekdanih Burov, ki so se borili proti angleški invaziji na življenje in smrt. In je tam že kakih 800.000 Nemcev, priseljencev namreč in njihovih v južni Afriki rojenih otrok, med katerimi Hitlerjeva nacijska propaganda sijajno uspeva.

Tako je postala Južna Afrika za Veliko Britanijo povsem nesiguren teritorij. Mnogi v južnoafriški uniji propagirajo ločitev od Anglije, češ, čemu jo naj podpiramo, ko pa ona ni več toliko močna, da nam bi mogla jamčiti varstvo pred napadi. Tako je ta bogati del južnoafriškega kontinenta poln napetosti, ki so za Anglijo slaboznamerje.

Irška je poglavje zase. Za Anglijo je vse kaj drugega kakor "varnost". Tako zvana "življenska žila" Anglije teče skozi Sredozemsko morje. Do svetovne vojne in še do nedavnih let ji je bila popolnoma varna. Zdaj jo ji preti prerazeta Mussolini. Anglija je daleč. Italija je sredi Sredozemlja. In se nič ne ve, kdo bi zmagal v slučaju spopada med Italijo in Anglijo.

Angleške pomorske postojanke v Sredozemskem morju so močne. Bodisi v Egiptu, na Gibraltarju, v Palestini, na Malti itd. A vzlic temu si Anglija ni več svesta zmage, ker jo ogrožajo neprijateljske kolonije in "protektorati". Na primer Egipt. Arabci vsepovsod so več ali manj proti Angliji, ker jih je s spretno propagando po radiu in z drugimi agitacijskimi sredstvi pridobil pod svoj vpliv Mussolini — pač kajpada vsled svojega boja proti Angliji. V Palestini ima

gresa poraziti "new deal". To so pač prerakanja med politiki, toda za brezposelni nimajo vrednosti.

Frank B. Kellogg je bil tedaj državni tajnik v Coolidgeovi administraciji in Briand pa minister vnanjih zadev v francoski vladi.

Ko je Kellogg umrl, mu je bilo 81 let. Torej je veliko doživel — doživel na primer spoznanje, da je bil njegov pakt papirnat vrednosti. Stvar si je izmislil čkaški advokat Salmon O. Levinson. Dejal je Kelloggu v bistvu:

"Vse, kar je potrebno, da se vojne odpravijo, je obveza dežel, da se je ne bodo posluževali."

Kellogg je vprašal za nasvet Brianda. "Imenitna ideja," je rekel on. In tako sta pričela.

Ko je Kellogg ugašal v svojem življenju, je videl: Italija je pozabila na svojo svečano obljubo. Oziroma, je rekla, da ni ničesar zavrgla, kajti vojne ni nikomur napovedala. Vzlic temu si je s pomočjo vojne osvobodila cesarstvo. In je videl, da enako počne Japonska. Lahko je opazoval, da pripravljala oborožene vpade Nemčija. Iz civilne vojne v Španiji pa se je hočeš-nočeš učil, da vojne nastajajo radi vzrokov, zato se vojne s pakti Levinsonovega kova ne more odpraviti. Kellogg je pozabil, in Briand je pozabil, da vojne nastajajo radi vzrokov, ki jih porajajo, pa sta mislila, da bodo odpravljene ko hitro, se vlade obvežejo, da jim armade ne bodo sredstvo v njihovi politiki v odnosu z drugimi deželami. Oba sta upala. Briand že pred par leti. Zato je je Kellogg doživel popoln polom svojega pakta, ki je bil takrat slavljen za prag, preko katerega ne bo več vojne.

Tisti odborniki AFL, ki iz sovraštva do CIO pobijajo vse, kar ima značaj socialne zakonodaje, se ne maščujejo toliko nad Rooseveltom ali Lewisom, kot nad delavstvom. V dokaz za to so hvale, ki jim jih sipajo kapitalistični listi.

Na napačni poti

FRANK B. KELLOGG

NAŠE NOVOLETNE ŽELJE

- 1.) Večje in idealnejše delavsko gibanje v Zedinjenih državah.
- 2.) Več aktivnosti v klubih JSZ in ojačanje konferenčnih organizacij klubov JSZ ter društev Prosvetne matice.
- 3.) Več udejstvovanja, na prosvetnem polju, več shodov — dobro aranžiranih in uspešnih shodov namreč, več predavanj in več dobrih predstav.
- 4.) Več delavske vztrajnosti v razredni borbi in manj takih ljudi, ki omagajo čim posežejo vanjo, pa se prestrašijo in umaknejo v zatijše.
- 5.) Več naročnikov Proletarcu, več agitacije zanj, več zanimanja in več čitateljev za dobre knjige, ki so vredne označbe literatura.
- 6.) Za leto 1938 še boljši Majski Glas kakor je bil leta 1937, in še večji uspeh Ameriškega družinskega kolektarja, kakor ga ima letnik 1938.
- 7.) Več socialistov, ki so sposobni vztrajati v svojem prepričanju in delati, da pridobe tudi druge za socialistične ideje in socializem.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.
NAROCNINA v Združenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz.
Business Manager.....Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager.....Joseph Drasler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

3301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Ali res "srečno in veselo novo leto"?

Minuli teden smo čuli voščila "vesel Božič", v cerkvah, v časopisih in po radiju pa tudi "mir ljudem na zemlji, ki so do dobre volje". Taka je tradicija, ki ne odneha, čeprav neguje nesrečno.

Zdaj čujemo radi enake tradicije voščilno geslo, "srečno in veselo novo leto"!

Kaj je nam prineslo zadnje "srečno in veselo novo leto", ki ravno odhaja v koledarsko pozabljeno?

V Zed. državah poslabšanje ekonomskih razmer za milijone delavcev, na vagone plinskih bomb, ki so jih oblasti porabile v bojih proti stavkarjem, mnogim delavcem smrt, ki jih je doletela na piketnih linijah, še večim pa poškodbe.

In kaj nam obeta "srečno in veselo novo leto" 1938?

Delavcem v stavkah plinske bombe, sodne prepovedi, batine, svinčenke, sodne obravnave, zaporne in druge kazni, za poslenim neprekidno pretjno vrženja na cesto in brezposelnim pa življenje, ki ni življenje, pač pa tragedija, ki ubija življenje.

Takšno je "srečno in veselo novo leto" za milijone ljudi pri nas — za tretjino ameriškega ljudstva in več.

In po svetu? "Srečno in veselo novo leto" je v Evropi, Aziji in Afriki voščilo, ki je danes bolj brez vrednosti kakor pred letom dni.

Čemu? Mar ljudstva nočejo v res boljše "novo leto", kakor so bila prejšnja?

Čemu biti "dober in blag" samo na Božič in železi srečo vsakemu samo na en gotov dan v letu? Taka je navada.

A vendar, ljudstva si žele mir; delavci hrepene po blagostanju, potlačeni, izkoriščani in brezpravni si žele ven, v svobodo, na sonce, v razmere, v katerih bodo imeli kruha v izobilju namesto večne negotovosti, kje ga bodo dobili, kje najti delo in koliko časa ga bodo v stanju ohraniti.

Človek stremi po boljšem življenju. Zato si od leta do leta ponavlja, "srečno in veselo novo leto"!

Tako novo leto pride. Pride od stopnje do stopnje in nato morda skokoma. A pride gotovo. Stopnjema — zelo počasi sicer, že prihaja. Ako mu hočejo ljudstva pot pospešiti, je to v njihovih rokah. Kajti srečno in veselo novo leto je stvar ljudi. Kadar bodo sposobni odkleniti mu vrata, bo tu. In tedaj bo tu tudi socialistična uredba. Brez nje namreč ne more biti "srečnega in veselega novega leta" — takega namreč, ki bi bilo za vse vsak dan veselo in srečno, ne samo na Silvestrovo ob polnočnem rajanju.

"New deal" na mrtvi točki

Stranka, ki je ameriškemu ljudstvu obljubila "new deal", ako zmaga, je zmagala pri dveh predsedniških volitvah s tolikšno večino, da je vlada in kongres popolnoma pod njeno kontrolo in prav tako velika večina legislatur posameznih držav, okrajev in občin. Zdaj je na kmalu šest let. Kdo se bi mogel vsega spominjati skozi toliko let. Ni čudno torej, da tudi demokratska stranka nima dobrega spomina, zato je obljubo o new dealu pozabila. Predsednik Roosevelt sicer skuša uveljaviti to ali ono točko svojega programa v korist "pozabljenega človeka", toda kongres mu je na izrednem zasedanju vsled svoje pozabljenosti vse zavrgel. Takšno je bilo "božično" in novoletno darilo, ki ga je dal svojemu predsedniku. Da-li je Roosevelt razočaran vsled tega, ne vemo. Mi nismo, ker vemo, da demokratska stranka ne more biti nič drugega kot služabnica kapitalističnih interesov in pokroviteljica svetega profita, ne pa varuhinja in rešiteljica "pozabljenega človeka".

Nepotrební stroški

Zadnje izredno zasedanje kongresa je stalo ameriško ljudstvo nad pol drug milijon dolarjev. Poslanci in senatorji so zborovali štiri tedne in en dan. Za božične počitnice so si razdelili blizu četrtilijona dolarjev posebnega "bonusa" in to je bil "najvažnejši" predlog, ki so ga sprejeli. Predlogi za socialne zakone, ki jim jih je priporočil predsednik Roosevelt, so ostali na policah, dasi jih je sklical na izredno zasedanje baš radi socialnih zakonov. Reakcionarni duh kongresa je bil s tem do cela demonstriran. To ima ljudstvo v plačilo za svoje proče vržene glasove...

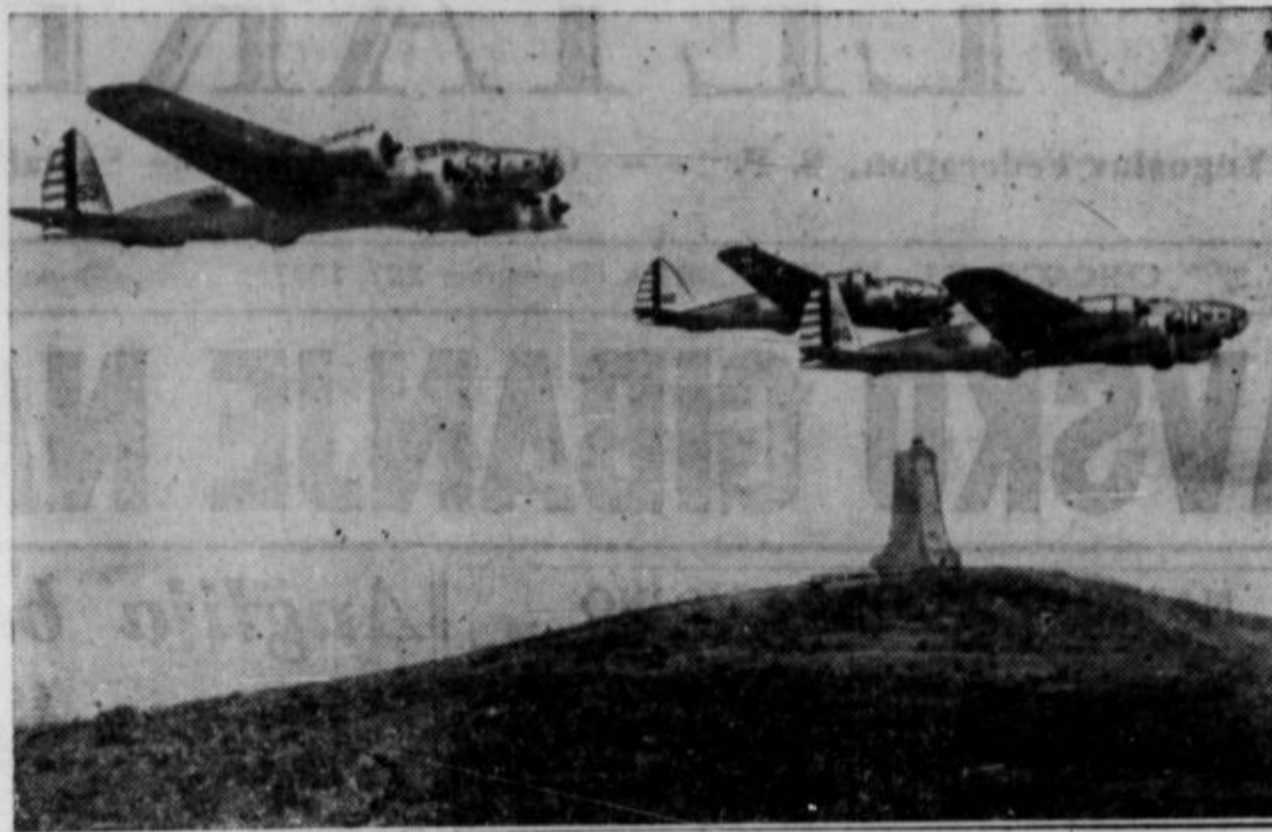
Lisičji boj za "svobodo" delavcev

Ameriško kapitalistično časopisje je v velikih skrbeh za svobodo ameriških delavcev, katero jim preti vzeti Rooseveltova administracija s svojimi predlogi za reguliranje delovnih ur, mezde, in za prisilno posredovanje v industrialnih sporih. To, kar Roosevelt predlaga, so le drobtine delavcem, zato je strah kapitalistov za svobodo delavcev samo slepilo. Delavci predstavljajo najštevilnejšo skupino čitateljev kapitalističnega tiska in ker čujejo samo en zvon, mnogi res verjamejo, da jim multimilijonarji branijo "svobodo". Branijo pa jo prav tako, kot bi jo branile lisice, če bi protestirale proti gospodinjam, češ, da z zapiranjem perutnine v kurnike, v staje in pregraje krađejo svobodo kokošjemu svetu.

Imperializem

Imperializem ne pozna ne etike, ne poštenja, ne sramu, ampak samo zakon izkoriščanja, ki ga uveljavlja z brutalno silo.

VLOGA AEROPLANA V VOJNI

Vojna tehnika je danes povsem drugačna kakor pred par desetletji, posebno radi aeroplanov. Dne 17. decembra je minilo 34 let, od kar so bili izvršeni prvi uspešni poskusi z letalom, ki je bilo težje kot zrak, za polet v višine. Poskus je bil sicer skromen, a vendar je pomenil pot v radikaliziranje prometa in pa temeljito spremembo v vojno. Dotični eksperiment pred 34 leti sta izvršila brata Wilbur in Orville Wright v Kitty Hawk, N. C. Med svetovno vojno so letala v pospeševanju klanja že pridno uporabljali, najbolj pa so ga v ta namen razvili v povojni dobi. Na sliki so letalo za spuščanje bomb, kakršne ima ameriška armada.

Iz Jugoslavije

V Zagrebu je 4. decembra umrl nadškof dr. A. Bauer. Njegova največja življenska ambicija je bil kardinalski klobuk. Njegovi prijatelji duhovniki in hrvatski katoliški lajki so vedno drezali Vatikan, da se spodobi dati jugoslovanskim katoličanm vsaj enega kardinala njihove narodnosti. Imeli so vsega skupaj le dva, in še to pred mnogimi mnogimi leti: Hrvata Strossmayerja in Slovenca Missio. Od tedaj pa nikogar več, dasi je posebno pokojni Jeglič, kakor Bauer v Zagrebu, pričakoval to čast. Nedavno je papež imenoval 5 novih kardinalov, tri Italijane in dva druga. Kardinalski klobuki se podeljujejo kakor politične službe v ameriških mestih: ali jih kupiš z gotovino, ali pa s "političnim pulom".

Države imajo v običaju na stroške vsega ljudstva podpirati industrijo, ali poljedelstvo take vrste, ki je za svoj obstoj odvisna od inozemstva. Na primer — pridelovanje bombaža. Uvažati bombaž mora tudi Jugoslavija. O tem je govoril meseca novembra v finančnem odboru poslanec Mohorič, ki je izvajal, da se vrše poskusi gojiti bombaž v dolini reke Strumice, ki nima nobenih zvez s svetom. Ministrstvo je določilo odkupno vsoto za bombaž na 17.50 Din. kg. Na svetovnem trgu pa znaša cena 8.20 Din. Torej bi bil jugoslovanski doma pridelan bombaž 100 odstotkov dražji kot pa ga lahko kupi drugod. Od Strumice do Tržiča na Gorenjskem, kjer so predilnice, ali do Maribora, velja prevoz 197 par za 1 kilogram, iz Texasa preko oceana in iz Trsta do Tržiča ali Maribora pa samo 60 par. (To je prepisano iz notiče v "Delavski Politiki". Ostali del njenega poročila je preden v listu uničil in ima čitatelj omenjenega lista pred seboj le zmečkane vrstice.)

Jugoslovanski premier Milan Stojadinović je bil na obisku pri Mussoliniju in papežu. Obisk je baje sijajno uspel. Vsaj časniška agencija beogradske vlade "Avala" to trdi. Dobili so njen komunikate vsi listi v Jugoslaviji, da ga priobčijo, kar so morali storiti. Glasilo slovenskih socialistov je storilo isto, toda poročilo je za beluzilo s komentarjem. Bil je cenzuriran do zadnje črke.

Italijanski "Corriere della Sera" poroča, da je Jugoslavija priznala Francovo vlado v Španiji. — To je drugo priznanje te vrste. Že prej je Jugoslavija priznala italijanskega kralja tudi za abesinskega cesarja. — Po "D. P." (Res. Jugoslavija je zanimiva — dežela! Pravi, da se pomika v demokracijo, a dejansko jo priteguje bolj in bolj nase os Rim-Berlin.)

Francoski minister zunanjih zadev Delbos je bil na svojem uradnem obisku v Jugoslaviji od množic navdušeno sprejet. Njegov poset so izravnile za demonstriranje za demokracijo in za sodelovanje z demokrati-

čnimi državami, namesto z Italijo in Nemčijo, h katerima se je magnila Stojadinovičeva vlada.

Jugoslovanska vlada vposluje v državnih službah nekaj nad 208,000 ljudi. Vpokojencev ima nad 65,000 in vzdržuje tudi blizu 70,000 invalidov.

Iz Pariza poročajo "iz zanesljivega vira", da je dobil jugoslovanski premier Stojadinović na obisku v Rimu zelo slabe vtise. Njemu v počast so v Rimu porabili devet tisoč metrov tkanine za jugoslovanske zastave, priredili so mu slovensen sprejem in sijajen banket, ampak to so šnanjosti. Stojadinović je glasom vesti iz Pariza ugotovil, da je Mussolini že jako utrujen in nervozen — nedvomno radi skrbi, kaj bo z italijanskim gospodarstvom, ki se bolj in bolj pogreza v dolgotrjavost in v bedo. Če je on to v resnici izprevidel, je življenje v Italiji in njene diplomate dobro "opazoval".

Vse je mogoče, pravijo. V Jugoslaviji na primer so prepovedani vsi avtomatni užjgalniki, kajti interesi, kateri je zastopal pokojni švedski "finančni vizard" Krueger, imajo monopol za izdelovanje užjgalic, je torej dobiček zavarovan še za dve desetletji.

Pekovski delavci v Jugoslaviji se že več let bore za odpravo nočnega dela. Mojsiri nasprotujejo. Poslali so deputacijo k ministru socialne politike in mu razložili, da v to zahtevo svojih delavcev nikakor ne morejo privoliti.

Hitler in Mussolini nista edina, ki izganjata tuje časniške poročevalce. Iz Beograda je bil izgnan Hubert Harrison, poročevalce angleške časniške družbe, ker je pošiljal vesti, "ki so bile Jugoslaviji neprijateljske".

V Ljubljani imajo "idealno" bolnišnico. Imenuje se uradno "Ljubljanska splošna bolnišnica". Natrpana je toliko, da morajo ležati na mnogih posteljah, katerih širina je komaj za enega, po dva bolnika. Higijenične razmere so od muh. Ima le eno kopalno banjo, emajlirano — oziroma bila je nekoč, toda zdaj je na enu enamel že obrabljen in vidi se le še zarjavelo železo. Samo bolniki, ki prestanejo težko operacijo, dobe ponavadi svojo posteljo. Vsi drugi morajo ležati drug tik drugega. Sijajno za zdravje, kajne! Neki bolnik, ki o temu škandalozno stanju piše, prav na enu drugim, da je on zahteval svojo posteljo in jo po več urah čakanja dobil. — Toda komaj je zadremal od utrujenosti in bolelosti, že ga budi sestra (bolničarka) in mu pravi: "Ni prostora, morate dovoliti, da vam damo še enega na vašo posteljo." Pripeljali so poškodovana

nega človeka, ki je imel zlomljeno roko in nalomljena rebra. Bolnik pa je posteljo pustil, češ, ako ležim pri takem človeku, bi ga zabolel vsak dotikljaj. Dal so mu nato nekje v stranskem kotu staro žimnico, da je ležal na nji. Pisec ugotavlja, da tež žalostnih razmer niso krivi ne zdravniki in ne drugo bolniško osebje, ampak tisti merodajni faktorji, ki ne poskrbe, da bi se bolnica razširila.

Cankarjeva družba vabi pisatelje, da ji naj spise za njene prihodnje knjige predložijo v pregled najkasneje do 1. marca 1938.

Pančevo blizu Beograda se razvija v veliko industrijsko mesto. Vlada namreč želi koncentriranje industrije čim dalj proč od nevarnih mej. Firma Phillips je dobila dovoljenje za zgraditev tovarne radijskih aparatov in občina Pančevo ji je dala subvencijo — 50,000 kv. metrov zemljišča brezplačno. V to podvzetje bo investirano kakih 50 milijonov dinarjev.

V Zagorju ob Savi so delavci priredili leta 1936 božičnico z Miklavžem in parkljem. Parkelj pa je bil predeč in vladni komisar je ugotovil, da predstavlja pravzaprav le državni nevarno barvo, ne pa parklja. Letos so zavedni delavci v Zagorju božičnico spet priredili, ampak brez rdečega parklja. Vsi so namreč bili v "civilu".

"Čemu pišete o Jugoslaviji same slabe stvari?" vprašuje neko nas in kritizira, da smo pristranski, češ, saj je drugod tudi slabo. Naloga Proletarca je kazati hibe in socialne krivice s stališča, da s tem pomagaja delavcem. Saj tudi o Zed. državah in vsaki drugi deželi pišemo samo s tega ozira.

Tednik Socialist Call se preseli januarja v Chicago

Glasilo socialistične stranke, tednik "Socialist Call", prične meseca januarja izhajati v Chicagu. Dozdaj je izhajal v New Yorku. Za urednika listu v Chicagu bo Gerry Allard, čigar dom je zdaj v Springfieldu, Ill. List je preseljen v Chicagu, prvič, ker hoče socialistična stranka, da njeno glavno glasilo izhaja tam kjer je glavni urad, in drugič pa tudi radi težkih finančnih zaprek, ki jih je imel "S. C." v New Yorku.

Socialistični listi so prepovedani — kajti naročnina dolar, dva ali tri — na leto ne more nikdar pokriti izdatkov, ker nimajo oglasov. Bizniški listi so pocieni, toda so vzdrževani z oglašji, zato jim delavske publikacije s svojo malenkostno vsoto za naročnino ne morejo konkurirati.

"The Socialist Call" je naslednik mnogih listov, ki so izhajali pred njim bodisi v New Yorku ali v Chicagu. Dani so mu vsi pogoji za uspeh in pod prvim vodstvom ga bo list tudi dosegel. Da-li bo stranka v stanju to priložnost tudi izrabiti, je kajpada stvar, o kateri je nemogoče v naprej prerokovati.

KOMENTARJI

Starokrajski listi precej razmotrivajo tudi o kontroli porodov. Na primer, "D. P." piše: "Mrs. Margaret Singer, ameriška zagovornica kontrole porodov poroča o družini Jukes, ki šteje skupno 1200 glav. Med temi je bilo 130 miloščinarjev in beračev, 50 prostitutk, 60 tatar, 130 goljufov in 7 morilcev."

Torej pač "imenitna" družina. Včasih smo se pričakali, kje se neha družina in pričinja rodovina ali "rod". Pravilo velja, da je družina le skupina, ki si je v najožjem sorodstvu — starši in otroci. Margaret Sanger je nedvomno iskala podatke o rodbinah. Prispodoba na 1200 glav družine pa bi bila jako slaba, tudi če bi obstojale v tolikšem številu, kajti taki podatki bi značili, da je v rodbini 1200 glav 50 prostitutk, 130 miloščinarjev in beračev, 60 tatar, 130 goljufov in 7 morilcev.

Kontrola porodov v današnji dobi je zelo potrebna stvar — in dokaz temu so zdaj posebno Italija, Japonska in Nemčija, kjer so absolutno za kontroliranje vsega, le porodov se ne sme "kontrolirati", to je, omejevati. Bo jih naj toliko kolikor jih natura dopušča. Vzlic dobri strani porodne kontrole pa -bi bilo napačno Mrs. Sangerjevi pripisano statistiko vzeti za resno. Prejko ne ona nič ne ve o prej citiranih podatkih "družine Jukes, ki šteje skupno 1200 glav."

"Radniški Glasnik" je izšel za svojo 30-letnico na 20. straneh. Ako bi bil njegov 30-letni jubilej resničen, bi bil res tudi vreden proslavitve. Ampak je bil veliko manj v skladu z resnico, kot je trditve Amerikanskega Slovence, da je "najstarejši" slovenski list v Ameriki.

"Radniški Glasnik" v svojih zgodovinskih (?) člankih prav nič ne omenja, da so imeli socialisti kaj opravka z "Radniško Stražo", dasi se smatra za njeno naslednico. "Radniški Glasnik" ni danes niti komunističen list, kar na ves glas podarja na prvi strani z debelim tiskom, "list naprednih hrvatskih radnika". O defraudaciji "Radniškega Glasnika", ki jo je storil s svojo "jubilejno" izdajo zgodovini delavskega gibanja med ameriškimi Jugoslovani, piše v tej številki "Proletarca" Ivan Molek. Prečitajte njegov članek in opozorite nanj tudi znance, o katerih veste, da čitajo "Radniški Glasnik". Tudi "Naprej" lahko pomaga. Kajti delavsko gibanje je kaj vredno le, če je moralno in v vseh drugih ozirih pošteno.

Prispevki za ambulanco lojalistični armadi v Španiji

Clevelandski odbor za zbiranje prispevkov, s katerimi ima namen kupiti ambulanco in jo poslati lojalistični armadi v Španijo, je zbral do prošlega tedna vsega skupaj \$927.59. Zadnji seznam prispevalcev izkazuje vsoto \$60.50, že prej pa so znašali prispevki v ta namen \$867.09. Prispevke prejema tajnik odbora A. Prezelj, 19201 Cherokee Ave., Cleveland, O.

On apelira v imenu odbora za nadaljne prispevke. Ako vsota ne bo zadostna za nakup ambulance, bo izročena kaki organizaciji, ki se bavi s pošiljanjem potrebnih v Španijo. Tako oznanja tajnik Prezelj.

Ali ste si Ameriški družinski koledar za leto 1938 že naročili?

Boj med AFL in CIO voda na mlin reakcije, ki je za uničenje obeh unij

(Nadaljevanje s 1. strani.)

varno Republic Steel kompanije. Deset stavkarjev je bilo takrat ubitih, mnogo ranjenih, in stavka je bila izgubljena. Zdjaj so za vse to bili obsojeni stavkarji in simpatičarji, in to po šestih mesecih obravnave.

Kazni sicer niso bile visoke. In obtoženci so priznali krivdno... Če ne je, bi stalo uničenje nadaljene tisočake v boju za njihovo obrambo. Tako pa jim je sodnik določil dolar globe vsakemu in sodne stroške. Ob enem je s tem sodniško ugotovljeno, da je bila masakra v S. Chicagu kriva unija, ne pa policija.

Delavci so v letu 1937 doživeli nič koliko porazov, bodisi v stavkah, na sodiščih in pred komisijami. In tudi če so pred komisijo za uravnavanje odnosov med delavci in delodajalci tu in tam bitko dobili, ni bilo nikake oblasti, ki bi jim odlok uveljavila. Družbe so rekle "ne bomo se pokorile odloku", in se niso.

pisa v zgodovini ameriških Slovencev, ki bi imel težje boje in važnejšo vlogo v življenju našega ljudstva ter njegovih ustanov, kakor ta, skozi leta in leta najbolj prezirani in zanikčevani list.

Naslov s prve strani v "Amerikanskem Slovcu":

"Zagrebiški nadškof dr. Ante Bauer, ki je užival spoštovanje in popularnost v vsej Jugoslaviji, je umrl. — Usodna posledica uživanja mišnice."

(Če ne verjamete, glejte izdajo omenjenega lista z dne 23. decembra. Naslov sega preko dveh kolon. Dasi je poročilo naslovljeno "Iz Jugoslavije", je taka kombinacija tudi iz Jugoslavije več kot ponesrečen močnik.)

Slovenski katoličani v Ameriki dobe za novoletno "darilo" (v resnici brejno) mesečnik "Novi Svet".

Božična števila "Ameriške Domovine" je izšla na 34 straneh. Sijajno. Bila je poslana, kakor poroča v izdaji z dne 20. dec., v Afriko, Evropo, Azijo, Avstralijo, in seveda širom Amerike, torej v vse dele sveta. L. P. in J. D. ponosno ugotavljata, da zahaja božična števila, da zahaja božična števila, da zahaja božična števila njunega lista tudi na Kitajsko, v Novo Zelandijo, v Tasmanijo "na drugem koncu zemlje", v — ampak čemu še navštevati! "A. D." je o božiču naštevni slovenski dnevnik, ki je! Culukafri ga berejo, Kitajci na Kitajskem študirajo njene oglase trgovcev v slovenski ameriški metropoli, "bušmani" v Avstraliji gledajo njene slike, in Novi Zelandiji skušajo uganiti, v kakem jeziku je tiskan časopis, ki se tri tedne po božiču vsuje mednje, v Indiji ugibajo, če ni morda "A. D.", zakrita protiangliška ali celo komunistična propaganda, in Hitler si zbija dolg čas s tem časopisom, ker ga brati ne zna. Drugače je Božič v metropoli minul brez velikih nesreč.

Božična števila "Ameriške Domovine" je izšla na 34 straneh. Sijajno. Bila je poslana, kakor poroča v izdaji z dne 20. dec., v Afriko, Evropo, Azijo, Avstralijo, in seveda širom Amerike, torej v vse dele sveta. L. P. in J. D. ponosno ugotavljata, da zahaja božična števila, da zahaja božična števila, da zahaja božična števila njunega lista tudi na Kitajsko, v Novo Zelandijo, v Tasmanijo "na drugem koncu zemlje", v — ampak čemu še navštevati! "A. D." je o božiču naštevni slovenski dnevnik, ki je! Culukafri ga berejo, Kitajci na Kitajskem študirajo njene oglase trgovcev v slovenski ameriški metropoli, "bušmani" v Avstraliji gledajo njene slike, in Novi Zelandiji skušajo uganiti, v kakem jeziku je tiskan časopis, ki se tri tedne po božiču vsuje mednje, v Indiji ugibajo, če ni morda "A. D.", zakrita protiangliška ali celo komunistična propaganda, in Hitler si zbija dolg čas s tem časopisom, ker ga brati ne zna. Drugače je Božič v metropoli minul brez velikih nesreč.

VALERIJAN PIDMOGYLNYJ:

"MESTO"

ROMAN

Poslovenil za "Proletarca" TONE SELISKAR

(Nadaljevanje.)

Zosjka si je prižgala cigareto, prekrižala nogi in se uprla s komolcem na koleno. Pričela je govoriti, kakor da bi na glas premišljevala in izražala svoje misli na isti način in v istem redu, kakor so se porajale v njeni glavi, v skokih in preskokih. Seveda, tudi Zosjka je včasih nerazpoložena. Saj so vsi ljudje strašno smišni. Nikakor nečesto živetni pregrosto, vedno nekaj ugibajo, obračajo, si domišljujejo in se mučijo. Zosjka išče službo, hodi na borzo dela, tamkaj pa vsi tako napihnjeno sedijo, tako resno in so tako smešni, da bi jim prav rada jezik pokazala. Očeka piše zvečer nekakšne objave in mu je nekoč narisala na papir konjička, ker piše takšne neumnosti, kar nihče nikoli ne rabi. Zelo všeč so ji aeroplani, ker visoko letajo, toda Zosjko ne bodo nikoli vozili, ampak bombe. Vse debeluharje in zamišljene ljudi bi rada dregnila v trebuh, da ne bi tolikanj premišljevali.

Največ nenavadnega pa je videla v človeški ljubezni. Vsi živijo med seboj, kadar so sami počno ograbnosti, toda nihče se noče izdati. Pravijo celo, da je nedostojno o tem govoriti — potemtakem tudi delati ne bi smeli. Vsi se pačijo.

— Ali si zaspal? ga je vprašala in dregnila.

— Ne, je dejal.

Sedel je naslonjen na stol in jo poslušal, kar je že nešteto krat slišal in ob raznih prilikah. Molčal je in zdelo se mu je, da molči tudi vse pohištvo. Sklonil je glavo in žal mu je bilo, da je tu in ne kje drugje daleč, daleč. Niti opazil ni, kdaj je obmolnila in se naslonila nazaj na stol in zaprla oči. Ni je vprašal, na kaj misli, saj je vedel, da ne bi mogla razumeti te njegove poglavitve, ki je niti izraziti ni znal. Čutil je, da se je tudi njena duša podala onkraj meja, kjer se ljudje ne morejo najti z besedami. Sedela sta v sobi in drug na drugega sta pozabila. Vsak zase se je potopil v čisto svoj svet, v svet, ki se je do zdaj pritaljal za ograjo njunih src, zdaj pa je nenadoma pričel rasti vsakemu zase v nepregledno zidovje.

Stepan se je prvi prebudil iz svoje zamišljenosti in nerodno je vstal.

— Ali ne spiš? jo je vprašal.

Nič ni odgovorila, le oči je odprla. Stal je okoli nje in ni vedel, kaj bi ji dejal.

— Zalostno je danes pri naju, je končno spregovoril.

Zosjka se je malce dvignila k njemu in se nagnila, kakor da bo zdaj zdaj omahnila na tla.

— Kaj ti je Zosjka? jo je zaskrbljeno vprašal.

Molčala je.

— Morda se ti je nekaj zgodilo?

Ta "nekaj" je pomenil v njenem domačem jeziku davek, ki ga narava tirja od zadržite radosti navzlic vsej opreznosti koristolovcev.

Uprla je vanj otožen pogled.

— Ali bomo vsi pomrli? je vprašala.

— Prav gotovo, je odgovoril olajšan. Vsi bomo umrli.

— Ni nobenega leka proti smrti?

Srce se mu je krčilo vsprko njenih iskrenih besed. Ni se šalila, spraševala je odkrito, kakor da bi sumila in upala biti izjema sredi te neumne usode živčih ljudi. Poljuboval jo je, pestoval, bal se je zanjo in zase.

— Ne smeš o tem razmišljati! je dejal.

— Misli same prihajajo, je zasopetala Zosjka.

Skupaj sta šla iz sobe in obstala na vogalu ulice, kjer sta se ponavadi poslovila.

— Ne odhajaj, jo je prosil.

— Smešen si!

Pokimala mu je z glavo, Stepan pa je obstal in gledal za njeno drobno postavo, ki se je izgubljala med hitečimi ljudmi. Vedno manjša je postajala, dokler ni povsem utonila v množici. Se je stal, če bi se le za hip spet pojavila, nato pa ga je stisnila bolečina, kakor da bi njo vred zgubil tudi upanje na zopetno videnje. Nikdar mu še ni bila tako sorodna kakor ta hip in nikdar ga ni nobena kočitev tako bolela kot današnja. Kakor da je pozabil nečesa važnega povedati temu najdražjemu človeku in tako je zdaj vso težo nezrečenega nosil seboj. Kakor čarovnica je izvabila iz njega vse, kar si je hotela prisvojiti prav tako kakor njegova darila in ta hip

se mu je zdela misel, da bi jo še kdaj videl, nenavadna in nemogoča.

Zgodaj je še bilo, pa je šel vseeno obedovat v eno teh gostilnic ob ulici. Ni se veselil jedi — jed je bila zanj prav takšno opravilo, kot vsako drugo delo. Ni se prišteval k onim, ki spotoma v gostilno premišljujejo, katero jed bi prvo naročili, katero drugo, potem tretjo in že gredeč okušajo vse mogoče jedede. Celo največji apetit je bil v njem gol, brez kakršnihkoli primesi čutnosti, a sladke jedi mu vobče niso ugajale, čeprav so ga nekdanj mikale. Kupoval je cele grmade čokolade, bombone, toda sam se ni dotaknil tega. V začetku ga je zanimala pestrost jedi zaradi svojih čudovitih imen, toda pozneje se je pričel, da je pečenka "a la brost" navadna pečena jagnjetina, da so omelete navadna jajčna jed in zato ni pozneje nič več pazil, da bi razločil jedi s pomočjo tujk in z domišljijo razvajenih jedcev. Okus za dišave, za tobak in za obleko se mu je razvijal, v jedeh pa je ostal primitiven kmet.

Ko si je ogledal sobo, goste in posodq pred seboj, se je naglo spomnil nečesa, kar ni imelo nobene zveze s prejšnjim.

— Nadijka je izborna gospodinja, Boris je zadovoljen.

Težko mu je postalo, prav tako, kakor da bi mu od poznanstva s tem dekletom ostal v telesu neprebavljen kamen. Boris je storil ogaben zločin, če je spremenil to sinjeko Nadijko v kuharico, v hišno, v čuvajko ugodja tega malega meščana. Ali pozna ta norec ono čustvo, ki se mu pravi navadno usmiljenje? Vse bo zveržil v svojih žilavih rokah. Pesu in svojo ženo! No da, takšna je pač njegova-brezobzirna popovska natura!

Ko je brskal z žlico po boršču, ki ga je skoro vsega ostavil na krožniku, je pričel zamišljeno zbadati v žličnike. Tedaj je stopil v gostilno človek v strganem plašču, v rdečkastem klobuku z veliko harfo pred seboj. Ko so mu dovolili, da lahko razvedri goste s svojo pesmijo, je sedel v kot ter postavil med kolena svoj ogromni instrument. S prsti je udaril po debelih, navpično napetih strunah.

Igral je arijo iz "Silve". Zamotikli glasovi spremljave so navdajale ta ljubavni napev z žalostno globino in nežnostjo, ki so izražale le del svojih hrepenj, a ostali del se je pritaljal v tihih, drhtečih glasovih. Stepan je opazoval muzikanta. Kje je že videl to podoigovato, hladno in toda strastno obličje, te ostre črne oči, ki so gorele kakor od prikritega ognja? Morda ga je kje na ulici videl v tej čudni opravi, morda kje na vasi, kjer je igral množicam in prodajal svojo pesem za kruh, morda pa ga sploh ni nikjer sročal in mu le prvi vtis tega človeka vzbujajo občutek nekdanjih nemirnih časov?

Kdo je? Tatar, Grk ali Armenec? Kākšna zla usoda je pahnila to silno, zagorelo telo na to žalostno pot in mu obesila preko rame harfo, v katere strune vliva zdaj svojo pridavljeno zanešenost...? Le kako je mogel očuvati s prosjačenjem ta svoj ponos, ki mu je tlel v očeh, prikriti to mrzenje občinstva, h kateremu bo zdaj zdaj stegnil roko za milodare? Občutil je, da ima ta neznanec svoj svet v sebi, svoj lastni svet prav tako kakor svojega, svojo čudno človeško usodo, svoje lastno trpljenje in hrepenenje kakor vsak drugi, ki ga tu gleda, ki ga ne pozna in razume. Vznemiril se je, kakor da bi priletel na povsem drug planet in zagledal okoli sebe tajinstvene, nepoznane postave, vznemiril se je kakor otrok, ki je odkril v igrači skrit mehanizem.

Ta hip je spoznal — da so ljudje različni. Razumel je to prav tako, kakor spoznaš v hipu nekaj, kar ti je že zdavni podzavestno znanega pa se zdaj nenadoma z vso ostrino zapiči v tvojo zavest. Poprej ni razumel, poprej je uganil, kako se občuti ljubezen, da je bolečina, obup in zanos, da te vsega prevzame — posamezne faze ljubezni pa ni znal imenovati. Ljudje so različni! Poprej je to slutil, zdaj pa zadržno ve. Da, zares, ljudje so različni!

(Dalje prihodnjic.)

Kadar naročate knjige, poslušajte se Proletarčeve knjigarne.

TROZEVA PROTI "KOMUNIZMU"

Ko je pristopila nedavno v protikomunistično zvezo tudi Italija, je neki japonski časopis v Tokiu razobesil vrh svojega poslojpa zastave vseh treh zaveznic (Japonske, Nemčije in Italije). Ta zveza, nabito polna provokacijskih in osvojevalnih namenov, je svetovnemu miru največji sovražnik.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Zbral Charles Pogorelec

Bridgeport, O. Joseph Snoy je poslal še \$10.14 od prebitka oktoberske veselice kluba št. 11 JSZ, ki se je vsrila v podporo Proletarca. K tej vsoti sta dodala vsak po \$1 še Paulina Glagovšek in Joseph Gliver. S tem vred so vsega skupaj poslali \$62.14, kar je za dotični okraj izredna lepa vsota. Naši sodrugji in somišljeniki zaslužijo vse priznanje in zahvalo za svoj trud v korist "Proletarca".

Newburgh, O. — Joseph Lever je poslal nadaljni dve naročnini. Zdjaj je zaposlen s prodajo koledarja. Pomagajo tudi ostali člani kluba št. 28 JSZ.

Springfield, Ill. Joseph Ovca se je zadnji teden oglašil s dvema naročninama. Tudi njegova vidimo kaj pogostoma v naših seznamih.

Johnstown, Pa. V tej in v sosednih naselbinah se je mudil par tednov naš potovalni zastopnik s. L. Zorko. Poslal je še 76 naročnin. Nedavno se je vrnil v Cleveland, kjer bo z agitacijo nadaljeval, kajti če kje, je posebno tam potrebno razširiti Proletarca. Sodrugi Zorko se je izkazal za zelo dobrega agitatorja. Upamo, da se v kratkem spet poda na pot.

Barberton, O. Mary Sustarsic je obnovila naročnino, priložila kvoder v podporo listu in naročila 5 koledarjev. V Barbertonu se je včasih razpečalo mnogo več izvodov našega koledarja. Takrat je to naselbino preveval napredni duh, da je bilo veselje, toda zadnjih par let je vse nekam izumrlo. Nekateri so se utrudili, drugi pa umaknili iz aktivnosti. Poprima zdaj v nji popolno kontrolo. Ali bi ne bilo že čas, da napredni element zopet stopi v akcijo in potisne naselbino spet med one, ki so resnično napredne, ne samo v domnevi, pač pa v aktualnem delu.

Moon Run, Pa. Michael Jerala je poslal štiri naročnine ter obnovo članarine za Prosvetno matico ob Sam. pod. družstva. Pravi, da se za Silvestrovo zabavo, ki jo priredi klub št. 175 JSZ, dobro pripravljajo. Na programu bodo poleg drugega imeli tudi enodejansko burko "O, ta maček". Vsem, ki si žele dobre zabave in obilo smeha, priporočamo, da posetijo to prireditel, kajti nikomur ne bo žal, čeprav bo imel naslednji dan drugačnega mačka kot ga je videl na odru.

McIntyre, Pa. Vincenc Yaksetich se je spet spomnil Proletarca. Poslal mu je tri naročnine in naročil 8 koledarjev. Provizijo od obojega je poklonil tiskovnemu fondu.

Detroit, Mich. Tu sta na delu John Zornik in Joe Koršič. Prvi je poslal 2 naročnini in naročil za 75 koledarjev, drugi 4 naročnine. Detroit bi potreboval ne samo dva aktivna zastopnika, pač pa najmanj šest, kajti naselbina je velika in rojaki raztreseni po raznih delih mesta. Vsled tega je agitacija zelo otežkočena, posebno še, ako agitator nima svojega avta. Priporočljivo je, da sodrugji, ki imajo svoja vozila, nudijo kooperacijo našim zastopnikom in tako tudi sami vrše kos dela, katero je potrebno, da ga opravljamo vsi.

Milwaukee, Wis. Leonard Alpner je poslal 6 naročnin ter nekaj podpore listu. Klub št. 37 JSZ bo imel v nedeljo 23. januarja 1938 kartno zabavo.

Cleveland, O. John Kriebel je poslal eno naročnino.

Chicago, Ill. V uradu se je zglasil Jože Oblak, izročil je 6 naročnin in vzel za začetek 20 izvodov koledarja. O Jožetu moram pripomniti, da je danes eden izmed najbolj aktivnih naših agitatorjev v Chicagu.

Blaine, O. John Vitez, ki v našem gibanju ni novinec, je poslal 4 naročnine ter naročil 10 izvodov koledarja.

Arma, Kans. Anton Shular je bil prvotno naročil 110 izvodov koledarja. Radi naraščajoče depresije je pozneje znižal naročilo na 75 izvodov. Toda zadnji teden nam je sporočil, da naj mu jih pošljemo še 30 izvodov. "Torej, pošlji jih takoj," je povdaril Tone v pismu. Razume se, da smo jih takoj zamotali in odposlali. Zdjaj pa pričakujemo od njega nadaljnega "povelja", da mu jih naj pošljemo še več. Sicer pa je boljše, da neham, če ne me bo Tone spet djal v "čajtenge".

Forest City, Pa. Frank Rataic se je včasih bolj pogostoma oglašal, toda to se je zadnje čase precej spremenilo. Temu so krive največ delavske razmere. "V tem letu," pravi Rataic, "sem zaslužil sto in o dva dolarja, pa živi s to vsoto, daliske, vile in vojak. Dogodako moreš!" In on ni edini, ki

živi v takih razmerah v tej vsega polni deželi! Čudno je le, da ljudstvo vse to mirno gleda in trpi v pomanjkanju, dasi pridela in producira vsega preveč. Narobe svet!

Strabane, Pa. John Troha je obnovil naročnino za društvo 138 SNPJ, obenem pa poroča, da društvo ostane v Prosvetni matici. Naj mimogrede še omenim, da je Troha eden izmed naših najboljših prodajalcev koledarja. Letos ga je naročil 100 izvodov.

Fontana, Calif. Anton Blasič je poslal dve naročnini in

članarino Prosvetni matici za društvo št. 569 SNPJ.

Chisholm, Minn. Naš stari znanec Frank Klun je poslal članarino Prosvetni matici za 1938 od društva št. 110 SNPJ in naročil 30 izvodov koledarja. Če bi bile razmere bolj ugodne, bi jih naročil več. Verjamemo, saj jih je France včasih prodal po dvakrat toliko in več.

De Pue, Ill. John Kopina, tajnik dr. št. 3 SSPZ, poroča, da je društvo sklenilo na letni seji pristopiti v Prosvetno matico.

DRAMA IN GLASBA

Opera "Nikola Subic Zrinski"

Detroit, Mich. — Ze v šolskih knjigah smo čitali o turških vpadih na jugoslovansko ozemlje in o junaških činih sigetskoga bana Zrinskega. To bogato zgodovinsko snov je s spretnim peresom opisal Hugo Badalič, dočim jo je v obliki opere uglašil sloviti slovenski skladatelj Ivan pl. Zajc.

Dejanje se vrši v burnih časih leta 1566, ko so krvoločni Turki udarili preko Donave, ropali in morili. Junak te opere je hrvatski ban Zrinski in njegova hrabra četa bojevnikov, ki se je s čudovito vztrajnostjo upirala ogromni turški armadi do poslednjega moža. Poleg skrajno lepih, burnih in napetih prizorov, je v opero vpletena tudi iskrena in plemenita ljubezen med Jeleno, hčerko Zrinskega, in vojakom Jurančcem. Slikoviti so tudi prizori v turškem taboru, zlasti ko plešejo odaliske orientalski ples pred mogočnim sultanom Sulejmanom.

Opera "Nikola Subic Zrinski" je bila vsled tehničnih ovir menda šele dvakrat uprizorjena v Ameriki, enkrat jo je podala čikaška "Zora", lani pa samostojni pevski zbor "Zarja" v Clevelandu z ogromnim uspehom. Ta uspeh je opogumil "Zarjo", da se je obrnila na jugoslovanska društva v Detroitu, v svrhu ponovitve iste pod zelo ugodnimi pogoji. Za stvar so se zavzela hrvatska društva, 29 po številu. Ker je opera združena z velikimi stroški, so Hrvatje povabili na sodelovanje tudi slovenska društva. Odziv je bil zelo povoljen, kajti odzvalo se je že 13 slovenskih društev. To znači, da bomo Slovenci in Hrvati prvi v Detroitu skupno nastopili na kulturnem polju v korist najpomembnejše in največje jugoslovanske opere "Nikola Subic Zrinski".

Za uprizoritev tega ogromnega dela smo najeli enega izmed največjih auditorijev v mestu, Cass Technical High School, ki razpolaga s 3.200 sedeži. Predstava se bo vršila na velikonočno nedeljo, 17. aprila 1938. Prosimo vse organizacije, da ne aranžirajo na ta dan nobenih prireditev, ker bi s tem škodili operi finančno in moralno. Za ples in zabavo po predstavi bo najeta druga dvorana. V tej tridejanski operi (v osmih slikah) nastopi do sto ljudi, vključivi priznane soliste: L. Belle, Mary Ivanush, F. Plut, Josie Milavec, M. Brazdamer, J. Nosan, B. Kolar itd. Dalje pevski zbor "Zarja", o dva dolarja, pa živi s to vsoto, daliske, vile in vojak. Dogodako moreš!" In on ni edini, ki

živi v takih razmerah v tej vsega polni deželi! Čudno je le, da ljudstvo vse to mirno gleda in trpi v pomanjkanju, dasi pridela in producira vsega preveč. Narobe svet!

Strabane, Pa. John Troha je obnovil naročnino za društvo 138 SNPJ, obenem pa poroča, da društvo ostane v Prosvetni matici. Naj mimogrede še omenim, da je Troha eden izmed naših najboljših prodajalcev koledarja. Letos ga je naročil 100 izvodov.

Fontana, Calif. Anton Blasič je poslal dve naročnini in

fesionalni orkester pod vodstvom Johna Ivanusha.

Čenjeno občinstvo! Naš narod je že nešteto krat dokazal, da zna ceniti glasbo in dramo. Kot preprosti delavci smo dvignili glasbeni in dramski nivo do zavidanja vredne višine. V teh umetniških panogah smo izražali naša kipeča duševna čustva z dogodki na odru, kot jih zna izražati le mehka slovenska duša. Vzgojili smo publiko, ki uživa in čuti. Ta publika bo imela priliko uživati 17. aprila ne le dramo ali koncert, pač pa višek glasbene in dramske umetnosti — opero! **Publicijski odsek.**

Prihodnji petek na Silvestrovo zabavo kluba št. 1 JSZ

Chicago, Ill. — Kam pa v petek 31. decembra? Naravno, da na veliko zabavo, ki jo priredi klub št. 1 v petek večer 31. decembra v dvorani SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Igrali bosta dve godbi: v vrhnji John Kochevarjev orkester devetih mož, v spodnji pa se bomo vrtili na vse plati in viže po zvokih Gradiškove-Omerzove godbe.

Vstopnice so v predprodaji po 40c, pri blagajni pa bodo po 65c. Nabavite si jih v naprej bodisi pri članih kluba, pri tajniku Justinu Zajcu, v uradu Proletarca, ali pa v družabnem klubu pri L. Groserju.

Vabilo in drugo

Osage, W. Va. — Skoro vsak dopisnik kaj poroča o delavskih razmerah. Le z našega kraja ni glasu, kakor da tu sploh ni Slovencev.

Torej pričnem z "razmerami". Dela se tu ne dobi za nobeno ceno, kajti v rovih potrebujejo zdaj le malo premogarjev s krampom in lopato. Premog namreč nakladajo s stroji in sploh so stroji v premogovnikih bolj in bolj izpopolnjevani in v rabi, delavci pa so vrženi v brezposelnost, ali pa delajo tako malo šihov na mesec, da je le "za sol".

Ampak samo obupavati tudi ne gre. Zato je društvo "Radnik" št. 174 SSPZ sklenilo, da priredi na starega leta večer 31. decembra zabavo pri Joseph Zelezniku, Osage, W. Va. Vabljeni ste vsi. Tudi rdeče zlatne kapljice ne bo manjkalo.

Za pripravljajni odbor **Joseph Zeleznik.**

Pretnja sovjetom

Japonske čete, razpodeljene v Mandžuriji ob sibirski meji, štejejo nad 300.000 mož. Pripravljene so na udar s sovjetsko armado.

SLOVES

Ameriškemu Družinskemu Koledarju

daje njegova raznolika vsebina.

Letnik 1938 je na literarnih prispevkih in ilustracijah izredno bogat. Večan je v platno. Stane 75 centov. Naročila naslovite:

Proletarec, 2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

SILVESTROVA ZABAVA KLUBA ŠT. 1 JSZ. CHICAGO, ILL. V PETEK 31. DECEMBRA V DVORANI SNPJ

Vstopnice v predprodaji 10c; pri blagajni 65c. DVE GODBI.

NAJ SE OGLASI ŠE NEKO, KI JE STAL OB ZIBELI "RADNIČKE STRAŽE"

Kako sem pomagal ekspedirati prvo številko hrvaškega socialističnega lista. — "R. G." zamolčal glavna dejstva

IVAN MOLEK

Pred nekaj dnevi so hrvaški komunisti slavili tridesetletnico Radniškega Glasnika, "koji potiče iz Radničke Straže". Radnički Glasnik je lahko fizičen potomec Radničke Straže, nikakor pa ni njen naslednik po idejah. Dokaz temu je, ker se ni pri tej proslavi oglašil niti z eno samo besedico nihče ONIH, ki so neposredno kumovali Radnički Straži ob njenem rojstvu. Milan Glumac, oče Radničke Straže, je kajpada že 23 let mrtev, ampak on ni bil sam. Kje so drugi? Vsi še niso pomrli. Nekaj je gotovo še živih, toda oglašili se niso v Radničkem Glasniku. To je najlepši dokaz, da je bila Radnička Straža idejno nekaj drugega kot je danes Radnički Glasnik! Radnička Straža je bila ob svojem rojstvu — socialističen list. To pove vse.

Naj se še jaz ozrem 30 let nazaj v čase, ko smo tudi mi, slovenski socialisti, delali skupaj z Milanom Glumcem in mu pomagali pri ustanovitvi Radničke Straže ter kasneje tudi agitirali za Stražo, kakor smo za Proletarca, kajti oba lista sta bila do pičice enaka, brat-ska, socialistična lista.

Milan Glumac je prišel v Chicago jeseni leta 1907. Prišel je iz Pittsburgha, Pa., kjer je nekaj mesecev prej izdal letak, naslovljen na hrvaške delavce v Ameriki. Ta letak, katerega je Glumac spisal in postal sam, je poudarjal potrebo hrvaškega socialističnega lista v novem svetu, obenem pa je Glumac v njem na splošno neusmiljeno žigosal ameriško-hrvaško časopisje, katero je bilo tiste dni podoba reklamnih plakatov. Na kako nizki stopnji je stalo to časopisje, je dokaz to, da je Zottijev Narodni List v New Yorku — ponatisnil Glumčev letak v celoti in v navni veri, da se kritika v letaku ne tiče njega. Glumac mi je kasneje omenil, da "oni oko Narodnog Lista moraju da budu najveći glupani na svijetu"...

Toda v Pittsburghu so dali Glumcu slaba navodila, ko so ga poslali v Chicago. Sicer so znali, da je tu središče slovenskih socialistov, saj je v Chicagu takrat že dve leti izhajal slovenski socialistični mesečni Proletarec, ki je prinašal tudi hrvaške članke in dopise — toda Milan Glumac je bil poslan na čigav naslov? Na naslov Martina Konda? Konda pa je bil možak. Ko je Glumac prišel k njemu, mu je Konda odprto povedal, naj gre na Proletarcev naslov. Ta naslov je bil takrat na oglu 18. ulice in Centre (zdaj So. Racine) Ave., kjer je bila naša stara Narodna dvorana in salun pok. Fr. Mladiča. Tam je bilo v tistih letih naše središče, tam se je porodila SNPJ, tam smo zborovali in tam je bilo uredništvo in upravnništvo Proletarca v sobi v drugem nadstropju pod barom velike dvorane.

In tam je Milan Glumac našel svoje prve sodruga v Chicagu — našel je nas. Z nami se je Glumac seznanil prej ko s hrvaškimi socialisti.

Mi smo bili takrat zaposleni s pripravami za izpremo Proletarca iz mesečnika v tednik, kljub temu smo bili Glumcu na razpolago. Pomagali smo mu, da je prišel v dotiko s Hrvati, da je dobil stanovanje in da je imel kot za delo.

Hitro se je seznanil z najaktivnejšimi hrvaškimi sodrugami — Ječmenjak, Hans, Straub, Steiner, Henigsmann, Zlodij itd. — in začel je organizirati hrvaške delavce v Chicagu. Kmalu

je organiziral močan socialistični klub. Shajališče za ta klub je bilo najprej, če se ne motim, v Fisk ulici. Glumac je tudi prirejal javne shode. Dobro se še spominjam shoda, katerega smo mu pomagali prirediti v Narodni dvorani. Mala dvorana št. 3 je bila natlačena, toda prišli niso samo somišljeniki, marveč tudi nasprotniki, katere je pripeljal urednik Hrvatske Zastave. Najprej je govoril Glumac in ko je nehal, je zahteval besedo urednik — njegovega imena se ne spominjam več — Hrvatske Zastave. Silno je napadal Glumca, češ, da je osramotil v svojem govoru "čitavo hrvaško novinstvo v Ameriki", ali ni dolgo govoril, kajti socialisti smo zahtevali od njega stvarne argumente, nakar je utihnil.

Dne 3. decembra 1907 je Proletarec začel izhajati tedensko (zakaj se ni Proletarec zdaj spomnil svoje tridesetletnice), in jaz sem bil njegov prvi stalni urednik. Milan Glumac je nato vsak dan prihajal k meni v uredništvo. Vsak dan je potreboval te ali one informacije. Najbolj je pa potreboval angleškega tolmačenja. Glumac takrat ni razumel nič angleški, hotel pa je vedno biti v stikih z ameriškimimi socialisti. Najmanj trikrat me je prosil, da bi šel z njim v glavni stan ameriške socialistične stranke, kjer bi rad izvedel to in to. Seveda sem mu drage volje ustregel, dasi sem pri tem izgubil precej časa.

Nekega dne spet pride Glumac k meni in me vpraša, če bi šel z njim k tajniku stranke. Takrat je hotel tajnika potipati za denar. Denarja je zelo manjkalo in sodrug Glumac je upal, da bo stranka prispevala vsaj sto dolarjev za novi list. All right, dala Glumac, sem rekel, pa sva šla downtown v strankin glavni stan.

Takrat sva slabo naletela. Strankin tajnik Mahlon J. Barnes je bil velik sitnež in skop, da strah. Ko mu razložim, kaj sodrug Glumac želi, je spadal obraz in zavpil: No! Nobenega denarja! Če hočejo hrvaški socialisti imeti svoj list, si ga morajo sami financirati! Stranka nima denarja za take stvari! —

Nikdar ne bom pozabil, kako je Milan Glumac takrat preklinjal tajnika Barnesa, ko sva odhajala dol po stopnicah praznih rok. Vso pot je godrnjal nad tajnikom in svojo smolo. A pomoči ni bilo...

Končno je Radnička Straža izšla proti koncu decembra 1907. Majhen format, dvakrat na mesec. Za prvo številko je Glumac pobral mnogo delavskih novic iz Proletarea. List se je tiskal pri Spravedlnosti, kjer so tiskali tudi Proletarca. Ko je bila prva številka natisnjena, so jo hrvaški sodrug prinesli — menda 2000 iztisov — v Proletarčev uredništvo in upravnništvo. Od tam je bila ekspedirana.

Ekspedirala sta Glumac in Stepan Zlodij. Naš upravitelj Ivan Meden jima je dal na razpolago hektograf za naslovne odtise, pa sta pisala naslove in oddiskavala. Počasi jima je šlo to delo izpod rok in vmes sta se kregala. Zlodij je ugovarjal, da v prvi številki Radničke Straže nekaj ni prav. Kakih petnajst minut je klepetal in klepetal, tedaj mu pa Glumac ježno zabrusi: "Druže Zlodij, vi ne znate ništa!"

S tem je bila debata med njima končana.

Ker nisem več mogel gledati počasnega ekspediranja, sem pustil svoje pisanje, in začel lepiti naslove na Radničko Stražo. Požurili smo se vsi trije in izgotovili delo, da je list lahko šel še tisti dan na pošto.

Tako je bilo. Proletarec je vsak teden poročal o napredku Radničke Straže in socialističnega gibanja med Hrvati po Ameriki. Stalno smo pozivali slovenske sodruga, naj sodelujejo s Hrvati v svojih naselbinah. To se je tudi godilo. Čez pol leta je Radnička Straža postala tednik.

Poldrugo leto kasneje smo ustanovili Jugoslovansko socialistično zvezo. Prvi zbor se je vršil 3. in 4. julija 1910 v Narodni dvorani in glavni referenti so bili Jože Zavertnik za Slovence, Milan Glumac za Hrvate, Blagoje Savić za Srbe in Ekonomov za Bolgare. Na zbor sta bili tudi dve ženski, ena Slovenka in ena Hrvatica. Pri-

šel je tudi kot gost neki Srb po imenu Nedeljko iz Clevelanda od SLP, ki nas je rotil za žive in mrtve, naj pustimo SP in gremo k njegovi stranki. Glumac ga je tako pobil, da potem ni več delal zgage.

Kmalu potem pa je Milan Glumac zbolel in k Radnički Straži so prišli drugi uredniki. Bil je neki Masten, ki je rad filozofiral v restavraciji in drugje. Z Milanom smo bili vedno iskreni prijatelji do njegove smrti. Še danes hranim njegovo pismo, ki ga je pisal iz Californije — kamor se je šel zdravit — in v katerem je tožil, kako so ga njegovi sodrug zamermarili, da je tam brez denarja...

Iz Californije se je vrnil v Chicago — umret. Umorila ga je sušica. Prve dni januarja po teče 23 let, odkar smo ga spremljali s Centre Ave. — kjer je bilo takrat uredništvo Radničke Straže — na pokopališče Mt. Atos. V zadnje slovo ob odprti rakvi so mu govorili Zikić, Bešenić, Zavertnik in Ekonomov.

Milan Glumac je bil socialist in kot tak je umrl.

Komunisti mu danes pojejo slavo kot — revolucionarju. Kakšnemu revolucionarju? M. Glumac je bil prav takšen revolucionar kot smo bili mi! Ni hče ne more reči, kje bi bil Glumac danes, če bi še živel. Morda bi šel z nami in Radnička Straža bi še danes živela... Kdo ve?...

Njegova taktika je bila: Organizacija in izobrazba! — To je bila in je še danes tudi naša taktika!

Organizacija in izobrazba!

O stavki jeklarskih delavcev

(Nadaljevanje.)

Girard, O. — Bolj in bolj smo uvidevali, da vzlic našim naporom kampanja "nazaj na delo" uspeval. In uspevala je deloma ker so bili stavkarji brez sredstev, največ pa vsled mogočnega propagande, kateri unija ni mogla uspešno tekmovali.

Kmalu po pričetku kampanje "back to work" je objavil dnevnik "Youngstown Vindicator" (ta časopis je komunističnim interesom hlapčevsko udinjani) pod velikim naslovom z velikimi črkami poročilo, da se je vpisalo na pole "back to work" že devet tisoč delavcev. To se je tikalo Y. S. and T. kompanije. Omenjeni časopis je venomer zatrjeval, da bi šla rada ogromna večina stavkarjev nazaj na delo, ampak kakih 500 nezadovoljnih držiči proč okrog 15.000 delavcev, ki bi radi producirali "ni služili kruha, pa nimajo protekcije. Kampanja "back to work" je pokazala, da je kakih dve tretjini delavcev pripravljenih na vrnitev. Seveda, mnogi takim poročilom nismo verjeli, nekateri pa so se nad njimi kar zgražali, češ, da so pretirana. Ko si govoril s stavkarji, s takimi namreč, ki bi dali življenje v borbi za izboljšanje razmer, ako bi bila masa rojina vztrajati, je skoro vsako izmed njih rekel: "Well, je je to res, kar govore, da hočejo skoro vsi nazaj na delo, bom šel tudi jaz" itd. Slučajno sem govoril tudi s stavkarji, ki so prišli sem iz westvirginskih in nekateri iz pennsylvanski premogovnikov. Vsi so izjavili, la so pripravljene vztrajati do "maga, ampak če masa hoče nazaj, tudi njim ne preostaja drugega kakor se vrniti, ali pa e izseliti. A vsakdo je argumentiral, da čemu bi izgubil lelo na račun nezavedne mase. Nekateri izmed teh bivših premogarjev se niso o John L. Lewisu nič kaj pohvalno izražali, češ, da je s svojo taktiko in politiko zavozil že marsikak boj njihove prejšnje unije (UMW). Vzlic temu svojemu mnenju pa je vsakdo izmed njih izjavil, da mu ni za osebo in njene napake, ampak za princip organizacije kot take.

Vse to se je vršilo nekako med 13. in 19. junijem. Na 20. junija so bili sklicani shodi — eden v Warrenu, drugi v Nilesu, za delavce pri Republic Steel Co., v Struthersu — predmetju Youngstowna — pa za delavce Y. S. & T. Co. Vsak delavec je bil sklicateljem teh shodov dobrodošel. Udeležili so se jih mnogi tudi iz Sharona in Farrella, Pa., iz Aliquippa, Pa., iz Ambrida, Pa. in iz raznih drugih krajev. Veliko jih je prišlo od Ohio Leather Co. v Girardu s svojo CIO godbo na čelu. Tako je bilo na tem shodu okrog tri tisoč ljudi.

Omenil sem že, da so piketirali in se udeleževali shodov največ tujerodci in njih tu rojeni sinovi, kot Hrvati, Slovaki, Poljaki, Italijani itd. Na ta shod bi pričakoval človek najmanj 15.000 ljudi, kajti okrog toliko je bilo uposlenih pri Y. S. & T. kompaniji, kakih 5 ali 6 tisoč pa pri Republic Steel — vsi v Youngstownu. A udeležilo se ga je — kakor ugotavljam že prej, le kakih tri tisoč in izmed teh jih je bilo približno polovico od drugod. Govornikov je bilo dosti. Pozivali so k vztrajnosti in zagotavljali, da do zmage ni več daleč, kajti vesti, da se delavci trumoma vpisujejo v "back to work movement", niso resnične. Priznali so, da se jih je nekaj sicer res vpisalo, večinoma med njimi so črnici, in pa neizvežbani delavci, s katerimi bo družbam obrat nemogoče obnoviti. Dejali so dalje: Odbor, ki ga je pooblastil Roosevelt, da posreduje pri kompanijah v tej stavki, je tudi z vami. Govorniki, ki so bili iz raznih krajev, so tudi pojasnjevali, kako so dosegli v stavkah zmage v njihovih mestih. Vse, kar potrebujemo, je vztrajati in boju, in če potrebujemo pomoč — naj bo taka ali taka — jo nam bodo dali. Taka pomoč je nam bila ponudena iz premogarskih naselbin v Pa., od kavčukarskih delavcev v Akronu in tudi iz drugih krajev. V dokaz, da so obljube resne, so pripeljali na shod več trukov živih za stavkarje. Predno je bil shod zaključen, so nam še povedali, da so se kompanije odločile pokusiti obnoviti obrat naslednji dan (21. junija). Apelirali so na nas, da se naj vsled tega na piketiranje čimboljše in v čimvečjem številu pripravimo, kajti tudi šerif da se je dobro pripravil. Posebno naj piketi dobro zastražijo vhod na zapadni strani tovarne Y. S. & T. kompanije, kajti na vzhodni strani ni tolikšne nevarnosti, ker sta župan in policija precej nam naklonjena. Ta tovarna je v predmestju Campbellu. Pred kakimi 10. leti se je kraj imenoval East Youngstown. Vso to dolino pa se označuje za Mahoning Valley. V nji so posejane razne tovarne in na zahodni strani teče reka Mahoning, na vzhodni pa jo presegajo železniški tir. Delavci morajo v te tovarne z svojih selišč čez velike železne mostove, pa naj si bo s katerokoli strani. Vhod v tovarno na zapadni strani je v mejah Youngstowna, vhod na vzhodni strani pa v mejah Campbellu. V Campbellu žive večinoma Slovaki, Hrvati in tudi nekaj ljudi drugih belopoltnih narodnosti ter črnici. Župan tega predmestja je Hrvat John Borak, rojen blizu belokrajinske meje. On je bil ves čas stavke s policijo vred naklonjen stavkarjem in bil vsled tega ponovno izvoljen za župana. Organizatorji so upali, da bo vsled njegovega prijateljstva komunističnim ljudem nemogoče prodreti piketne linije. Vseeno so nas urgirali, da naj bomo vsi, ki smo hodili tam preko na delo, pripravljene. Shod je bil zaključen v nadi, da bomo naslednji dan v stanju preprečiti obnove obrata. Tako je dopel 21. junij. Ko sem prišel zgodaj zjutraj pred tovarno, sem videl že množico piketov iz raznih krajev. Prišli so direktno s shoda in ostali tu kar

čez noč. Ob 7. uri ni še nič izgledalo, da se kompanija kaj pripravlja na obrat. Po parurnem čakanju so se začele trume piketov vračati. Ostalo jih je le toliko, kolikor so organizatorji smatrali, da jih mora biti na straži. Okrog polne istega dne so se razpodelili po mestu prodajalci youngstownskega dnevnika in vpili: "Extra! Extra! Y. S. & T. Co. will open at 7 o'clock tomorrow morning." Torej v torek 22. junija. Oznanili so, da bosta dva delavnika, namreč eden od 7. jutraj do 7. zvečer, in drugi od 7. zvečer do 7. zjutraj. Plača za osem ur dela bo enaka kot prej, nadure pa bodo plačane čas in pol. Po tem kričevem naznanilu se je pričel pravi dirnjak. Stavkarji so vpraševali organizatorje in druge uradnike stavkovnega odbora za navodila. Nekateri so potihoma ali pa tudi na glas kleli, da se gre zdaj zares, morda celo za življenja, ko so videli pro! stavkarjem toliko do vratu oboroženih mož. Ze sam znak CIO je vsakega delavca spravljal v nevarnost napadov kompanijske tolpe. Spionov je bilo polno, med njimi veliko črncev. Vse se je mrzlično pripravljalo na odločitev v prihodnjem dnevu.

(Dopis bo končan v prihodnji številki.)

John Tancek, član CIO.

O pokojnem John Banu

Latrobe, Pa.—V Proletarcu z dne 15. dec. sem čitala med drugim tudi sledeče vrstice: "Joseph Ban pojasnuje v "Najprej", da je bil njegov brat John v Pittsburghu pokopan po katoliškem obredu, ker je tako hotela soproga pokojnika, dasi je bil John od mlalih let svobodomislec in se ni brigal za cerkev."

Jaz kot sorodnica John Bana in ker mi je znano Johnovo življenje in njegove žene bolj kot Joseph Banu v Clevelandu, ki ni nikdar bil na domu svojega brata Johna, in videla sta se v 20. letih le parkrat, želim povedati čitateljem Proletarca le toliko, da je John Ban res bil naprednega mišljenja in mladih let. Se ni bil star 18 let, ko je prišel v Ameriko (v Cass, W. Va.). V tej deželi je živel nad 24 let in vsa ta leta se je zanimal za napredek in izboljšanje delavskih razmer. Svoječasno je agitiral za Proletarca in Prosveto, podučene knjige je prodajal in pomagal kjer je mogel. Ljubil je pravico in poštenost, hudo je sovražil nepoštenjake in hinavce. Johnovo življenje je bilo čisto, brez napak pa ni bil, kakor ni noben človek. Z ženo sta se dobro razumela. Ona mu je bila prava, poštna družica in mu pomagala pri njegovih delih naj si bo pri društvu št. 118 SNPJ, pri kateremu je bil večletni tajnik, in svoječasnno, ko je obstojal v Pittsburghu klub JSZ, je bila tudi ona članica istega. Šla je v vseh ozirih z Johnom roka v roki. Ko je John zadnje dni pred smrtjo že čutil, da bo moral umreti, je naročil Jack

Modru, kateri je bil pri njemu ob smrtni postelji, da naj pove Annie, to je, njegovi ženi, da naj ne potroši dosti za pogreb in za drugo, da naj stori kakor ona hoče.

John in njegova žena sta kupila prostor na katoliškem pokopališču v Sharpburgu, Pa., pred štirimi leti, ko jim je umrl sinček Rudy. Tako je sedaj Mrs. Ban dala pokopat tudi Johna na njihov prostor poleg sina. Ako bi John naročil, da noče biti pokopan na katoliško pokopališče, bi Mrs. Ban poskrbela, da bi ustregla njegovi želji, ker ona je vse storila kakor je John rekel.

Jaz sem te vrstice napisala, da ne bo javnost imela napačno mnenje o soprogi pokojnega John Bana. Kadar se piše kaj za v javnost, je dobro, da se pove resnico. Mary Fradel.

Popravek k poročilu o božičnici SNPJ v So. Chicagu

V Proletarcu je bilo poročano o božičnici in njenem sporedu, ki se je vršila 18. dec. v Hrvatskem domu v So. Chicagu. Poročilo je bilo napačno v tem, ker je bilo imenovano samo društvo št. 8 SNPJ, kot da je bila prireditev samo njegova stvar. V resnici so to božičnico priredila vsa društva S. N. P. J. v So. Chicagu, katera delujejo v takih stvareh pod okriljem čikaške federacije svoje jednote, torej društva št. 8, št. 490 in št. 610.

Božičnica teh društev je bila uspešna, kot že poročano, spored je ljudem v splošnem jako ugajal, in prostorna dvorana Hrvatskega doma je bila polna občinstva. Zasluga za ta veliki uspeh pa gre vsem sodelujočim društvom, dočim je bilo v prejšnjem poročilu samo eno omenjeno, in to ne po krivdi dotičnega društva. (Op. u.—Primeri se, da poročevalec ne ve podrobnosti, kdo vse sodeluje in koliko društev, pa se dogodi, da smatra vso prireditev za delo enega društva. V tem slučaju se je torej premalo poučil, ni pa imel namena favorizirati eno društvo na stroške drugih, ki so tudi sodelovala. Zato naši poročevalci z uredništvom vred take pomote radevolje popravijo. Hvala J. Brljavcu, ki je nas opozoril na pomoto.)

Boj za demokracijo

Republikanska stranka vpije, da se bori za demokracijo. Chicago Tribune kliče vse v boj za demokracijo. Komunistična stranka snuje "ljudsko fronto" v bran za demokracijo. Hitler govori o nji in Rusija trdi, da je postala z novo ustavo najbolj demokratična država na svetu. Demokracije pa je vzlic temu manj kot kdaj poprej v zadnjih treh desetletjih.

PRISTOPAITE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

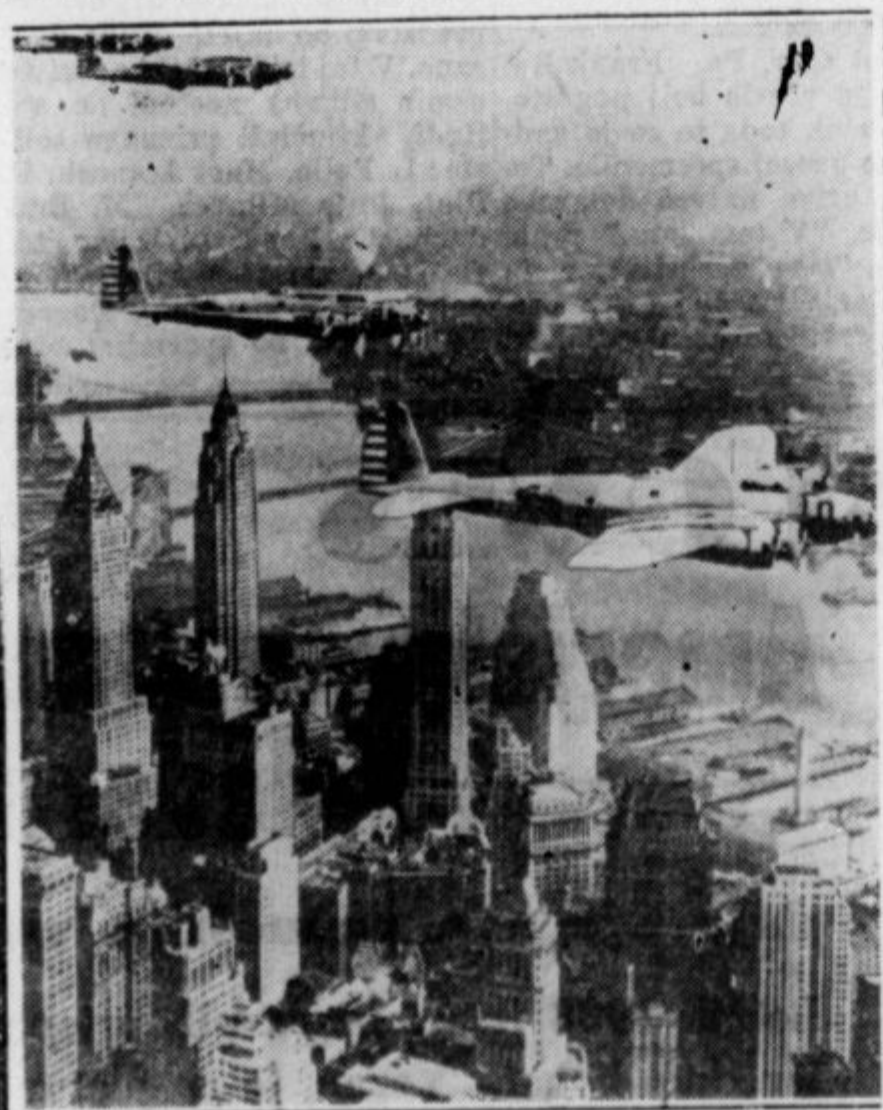
NAROCITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

NAJMOČNEJŠA LETALSKA VOJNA FLOTA

Eden izmed vodilnih angleških veljakov je nedavno dejal, da so Zednjene države, kar se tiče letalske flote, najboljšje oborožene. Na sliki so najmodernejša ameriška letala, s kakršnimi se baje ne more ponajati nobena država na svetu. Fotografirana so bila na svojem poletu nad New Yorkom.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Tel. Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila. Cene zmerno. Postrežba točna.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS.

LARGO CABALLERO SPREGOVORIL, PO PETIH MESECIH MOLKA

ANTON GARDEN

(Dalje in konec.)

"In kaj je to še pomenilo? Pomenilo je tudi izpolnjevanje resolucije naše stranke. Poleg tega, da smo člani unijske eksekutive, poleg tega, da smo zastopniki unije, smo tudi socialisti, in socialistična stranka ima sledečo resolucijo: "Glede obrekovalcev stranke: dokler bodo republikanski in anarhistični elementi obrekovali in napadali socialistično stranko ali katerokoli njeno zaveznico, se strankine enote ne smejo udeležiti njih shodov." Torej nismo storili nič drugega kakor se držali te točke pravil."

Zatem Caballero našteva celo serijo "incidentov", raznih napadov in manevrov proti eksekutivi UGT. Med temi je slučaj pekarske unije v Madridu, ki je bila suspendirana, ker je odobrila postopanje tajnika, ki se je v imenu organizacije proti odloku eksekutive UGT udeležil prej omenjenega shoda in udrihal po eksekutivi UGT.

Prav tako tudi na dolgo govori o sporazumu med socialistično delavsko federacijo U. G. T. in sindikalistično federacijo CNT, druga najmočnejša delavska zveza v Španiji. V tem sporazumu sta se izrekli za premirje in naknadno tudi za izdelanje skupnega vojnega programa. Eksekutiva in pred vsem Caballero sta s tem dala nasprotnikom nove municije za bruhanje "stupidne infamije". Za vsako stvar hlastnejo in napravijo belo iz črne in obratno.

"Kampanja proti eksekutivi se nadaljuje," pravi Caballero. "Vsi listi — nekaj nezasišanih v Španiji — razen enega večernega lista v Valenciji z večjo cirkulacijo, ki je na strani eksekutive UGT in jo zagovarja... (zopet več vrst cenzuriranih). Razen tega lista torej eksekutiva nima nobenega časopisa na svoji strani ne v Madridu ne drugje, ki bi jo branili." (Klic: Nam je vseeno, jo bomo že sami branili!) (Po dolgem aplavzu je cenzor zaplenil večji del govora — sploh je bil cenzor zelo priden v svojem poslu.)

Potem pripoveduje, kako so se prve dni oktobra zbrali v Valenciji zastopniki odstopnih ali suspendiranih federacij, da se polaste kontrole nad UGT. Našli pa so vrata zaprta. Zborovanje so imeli drugje in izvolili svojo slovit eksekutivo, ki se je proklamirala za voditeljico UGT. Largo pravi, da je bila ta konferenca nelegalna, sploh da so se udeležili zastopniki organizacij, ki niso že več let v UGT. Prav tako ni legalna eksekutiva. Citira tudi pravila UGT. (Vlada je očividno na strani dualne eksekutive, ker ji po najnovejših vesteh dostavlja vso pošto, naslovljeno na UGT, slednja pa se je morala zateči k privilegijem in imuniteti Caballera, ki prejema pošto kot narodni poslanec, ne kot tajnik UGT.)

Largo pravi, da eksekutiva sumi, da hočejo "boritelji za demokracijo (moji narekova-

ren za vojno, od katere zdaj trpimo, tedaj Largo Caballero odklanja tak sistem! (klic: tudi mi ga odklanjamo). To la mi nismo tako bedasti, da bi mislili, da je mogoče že noč ustvariti nov režim... (več vrst cenzuriranih). "Ako ti ljuje torej hočejo tako združeno, o kakršnem smo nekaj govorili, se Largo Caballero ni spremenil. "Zdraženje s CNT je težje. Mi ne smemo storiti te napa-ke, da bi tem sodrugim govorili o združenju. Mogoče kdaj, toda ne zdaj. Toda povem vam, da s tisto CNT, ki je stopila v politično življenje (upam, da mi boste oprostili, ako rečem, da sem si mnogo prizadeval in da smatram ta uspeh za mojo zgodovinsko zaslugo) (vzklik in dolg aplavz) — s temi sodrugmi, ki so se prepirali o naši poštenosti, naših dobrih mislih in naših željah po ustvaritvi novega sistema, ki naj bi bil boljši od današnjega, s temi sodrugmi moramo skupaj priti in skupno delovati v vsem, kjer je mogoče sporazum. Prepričan sem namreč, da se bodo ti sodrugji v teku časa uverili, da so njih ideje po mojih mislih nekoliko predodlagane, sicer ne rečem prefantastične, toda ne realistične. Ustvaritev družbe, v kateri bi bili vsi ljudje dobri in poštini, ni mogoče, ker človeštvo še ni prišlo tako daleč. Predno bo človeštvo dospelo do te stopnje, bo treba še skozi mnogo stadijev socializma, komunizma in celo anarhizma, ker anarhizem ni kaos, kakor trdijo njegovi sovražniki, dasi ga ne razumejo, marveč ideal, ki skuša ustvariti režim, kateri je po mojem mnenju danes utopija, ker zahteva popolnost človeštva, kar pa je nemogoče. Toda vsled tega mnenja jih ne smemo napadati. In kadar bodo prepričani o nepopolnosti človeštva, bodo priznali, da moramo vsi skupaj korakati, da odstranimo zapreke in dosežemo, kar želimo doseči. In kdo more temu nasprotovati? Nič. Vsled tega se meni vidi, ako se ne moremo združiti s CNT, tedaj imejmo skupaj vsaj nekaj vezi enotnosti, razumevanja in sorodnosti, tako da ne bomo napadali drug drugega, marveč se respektirali naše organizacije in v tem korakanju uvideli, da čas združenja mora priti. Prepričan sem, da je to dosegljivo.

"Mar ni to v interesu delavskega razreda? Ali mar to pomeni, da sem anarhist, kakor pravijo nekateri? In če bi bil, bi se tega ne sramoval. Cesar bi se sramoval, bi bilo to, ako bi iz marksističnega socialista postal katoličan (dolg aplavz). Kar bi se sramoval bi bilo to, ako bi pustil socialistično stranko, v kateri sem dosegel skromno javno kariero, ter se pridružil kakšni buržvazni republikanski stranki samo zato, da bi pograbil par služb ali napitnin v kakšnem ministru (klic: pritrjevanja). Kaj takega bi se res lahko sramoval! Toda ako kdaj pridem do prepričanja, da je anarhizem mogoč, in ako bom s pomočjo študiranja in evolucije mojih idej kdaj razumel anarhizem, bi to javno priznal in se prav ničesar ne sramoval. Res bi bilo imenitno, ako bi anarhiste smatrali za nečastneže. To so ostanki buržvaznih idej... (zopet cenzura).

"Ko je Marx govoril o diktaturi proletariata, je rekel: diktatura proletariata, ne pa takšnega in takšnega individua, ali pa takšne in takšne stranke ali organizacije, marveč organiziranega delavskega razreda. Mislim, da je diktatura potrebna, da se prepriča dvigniti pošastno glavo našemu skupnemu sovražniku, ki vedno čaka na priliko. "Upam, da boste razumeli, da mi gre po tako dolgem času bolj težko. Še celo navada stvari analizirati je pozabljena (smeh). Prosil vas bom le eno: karkoli slišite glede problemov UGT, analizirajte in študirajte. Ki treba kar slepo verjeti, kar pravijo nekateri časopisi, ker veste, da je vse časopisje proti nam. Kar že čitate, se vprašajte, ako je res tako. Nimam želje, da bi tukaj

govoril o vseh obrekovanjih, toda ko po 47 letih aktivnosti v organizaciji slišim, da hoče Largo Caballero povsod vsiliti svojo osebno politiko, tedaj mi gre na smeh. Skoraj se mi zdi neverjetno, da nekateri moji prijatelji ni o mogli v vseh teh 47 ali 48 letih upovediti, kakšen tiran sem in da si hočem podvreči vsakega. Resnica je ona ali druga stvar: ali so ti prijatelji in delavci, ki poslušajo te ljudi, bedaki, ali pa so ti ljudje nekoliko preveč zvitji (smeh). Jaz ne morem razumeti..."

Govor zaključuje z omembo incidenta v Franciji, kjer so ga vprašali, kako je z njegovim zdravjem. "Povedal sem jim, da nisem bil bolan in da sem popolnoma zdrav. Gotovo so ljudje, ki mislijo, da nisem zdrav (smeh). Toda svarim jih, da bodo morali še dolgo čakati, ker dokler bo Caballero živ, dokler bodo živeli nekateri drugi sodrugji, bomo obdržali ideje o naši odgovornosti... Tudi imamo nekaj idej glede izpolnjevanja naših dolžnosti, in prvi pogoj vsakega človeka, ki je bil izvoljen, da brani in zastopa organizacijo, je, da jo brani. Vsled tega naj ne bo nikdo presenečen, ako bomo ostali trdni in nadaljevali z obrambo UGT in da kličemo vsemu delavstvu: Živela Splošna španska delavska zveza! (klic: odobravanja) (zopet cenzura)... Sodrugi! Na baj, dokler ne zmagamo, tako v vojni kot v revoluciji!! (Velikanske ovacije, ki so se poleg šele potem, ko je izginil iz dvorane.)

George Landsbury na poti za mir med narodi

Bivši voditelj kluba poslancev angleške delavske stranke, ki se je moral vsled svojega brezpogojnega pacifizma umakniti, se je spomladi l. 1937 podal na potovanje po evropskih deželah, v nadi, da jih pridobi za mir. Obiskal je tudi Hitlerja, in mu dokazoval, da bo (Hitler) s povzročitvijo vojne zrušil vse, kar je plemenitega na svetu. Der Fuehrer mu je odvrnil, da kar se vojne tiče, ima skušnje, ker je bil v trenjih. Zato je on proti vojni, toda vzlic temu vsako uro pripravljeno nanjo. Če se vojna dogodi, bodo zanjo le drugi odgovorni, bodo je dejal. Nič boljše ni Landsbury opravič s svojimi prid'kami pri Mussolinijevih "državnih". Vsi so mu zagotovili, da so za mir in g'vabili na južine. Ko je Landsbury opravič v "agresivnih" državah, je šel v razna druga glavna mesta, med temi v Prago, kjer je češkim ministrom baje dopovedoval, da naj z Nemci (nemško manjšino) v svojih mejah čimbolj milostno postopajo.

Pred leti je skušal ustvariti slično ekspedicijsko vojsko za mir med državami in za končanje svetovne vojne Henry Ford. Dosegel ni nič. Vrnil se je razočaran. Tudi Landsbury ne bo na boljšem.

Kartna zabava v Sheboyganu

Sheboygan, Wis. — Klub št. 235 JSZ vas vabi na kartno zabavo (pillow case party), ki se bo vršila v nedeljo 16. januarja v Fludernikovi dvorani. Prebitek je namenjen polovico v korist Proletarec in druga polovica gre klubovi blagajni. List in klub potrebuje g'vabljiva sredstva. Kdor čita naše glasilo ve, da se list kot je Proletarec samo z naročenim ne more vzdrževati, oglasov pa tudi nima zadosti, oziroma skoro nič. Torej mora dobiti za plačevanje svojih obveznosti direktno podporo.

Seveda so tudi listi, ki se proglašajo za delavske, a v volilnih bojih so s kapitalističnimi strankami in agitirajo za njihove kandidate. Ne verjamem, da to delajo zastonj.

"Proletarec" vztraja pri delavskih principih v vsakem slučaju. Drugačen ne more biti, ker so ga ustanovili delavci in ga tudi vzdržujejo. Štivo v njem je tudi vredno, da ga preberemo do zadnje vrstice. Ga je res užitek čitati. Včas pogledam lokalni list, pa sem z njim hitro gotov.

Časopisi, ki izhajajo za zavajanje delavcev, imajo prosperitet, kajti podpira jih velekapital in natrpani so z oglasi. Če bi delavci to zapopadli, bi se obrnili rajše k listom, ki branijo njih in tako bi si zgradili veliko časopisje, ki bi bilo naša sila in nam v ponos, pa tudi delavstvo samo bi se vsled boljše vzgoje znalo organizirati politično in industrijalno.

Naše ženske so poskrbele, da bo na zabavi 16. januarja res prijetno: oblačila za zrlavnice so mojstersko izdelane. Vesel jih bo vsakdo, ki jih dobi. Vstopnice so poceni, samo 25c. Zabava se prične ob 7:30 zvečer.

Za "Proletarec" bi morali storiti tukajšnji napredni delavci več nego store, kajti v Sheboyganu je premalo razširjen. Včas smo bili bolj živi, zdaj pa smo se potopili skoro v mrtvilo. To ni krivda samo klubovih članov, ampak vseh Slovencev v naši naselbini, ki se smatrajo naprednim. Če bi pristopili v klub in nam pomagali, pa bi bilo dosti boljše. Se je kluba se vrše vsak drugi t'orek v mesecu zvečer pri Fluderniku. Pridite gotovo na prihodnjo sejo dne 11. januarja. — Frank Stih, tajnik.

Kako se Japonci branijo
Japonci so udri na Kitajsko zato, da se "branjijo". V ta namen imajo na Kitajskem že 900.000 vojakov.

George Landsbury na poti za mir med narodi

Bivši voditelj kluba poslancev angleške delavske stranke, ki se je moral vsled svojega brezpogojnega pacifizma umakniti, se je spomladi l. 1937 podal na potovanje po evropskih deželah, v nadi, da jih pridobi za mir. Obiskal je tudi Hitlerja, in mu dokazoval, da bo (Hitler) s povzročitvijo vojne zrušil vse, kar je plemenitega na svetu. Der Fuehrer mu je odvrnil, da kar se vojne tiče, ima skušnje, ker je bil v trenjih. Zato je on proti vojni, toda vzlic temu vsako uro pripravljeno nanjo. Če se vojna dogodi, bodo zanjo le drugi odgovorni, bodo je dejal. Nič boljše ni Landsbury opravič s svojimi prid'kami pri Mussolinijevih "državnih". Vsi so mu zagotovili, da so za mir in g'vabili na južine. Ko je Landsbury opravič v "agresivnih" državah, je šel v razna druga glavna mesta, med temi v Prago, kjer je češkim ministrom baje dopovedoval, da naj z Nemci (nemško manjšino) v svojih mejah čimbolj milostno postopajo.

Pred leti je skušal ustvariti slično ekspedicijsko vojsko za mir med državami in za končanje svetovne vojne Henry Ford. Dosegel ni nič. Vrnil se je razočaran. Tudi Landsbury ne bo na boljšem.

Seja kluba št. 1 JSZ

Chicago, Ill. — Ker se redna seja kluba št. 1 zaradi praznika ni vršila na regularni datum, je bila odložena na sredo večer 29. decembra. Člani in članice so prošni, da se je vsi udeležijo. — P. O.

Ambicije brez dna

Mussolini se je pred par tedni dal oklicati za "obnovitelja rimskega cesarstva", pripel je sebi in kraljičku še nekaj kolanj in nato navdušeno vzkliknil: "kdo mi kaj more!" To je pomenilo, da bo svoj narčr izvajal dalje, ne glede na mir in na posledice novega kljanja.

Sedemdesetletnica urednika "Pravo Lidu"

Glavno glasilo delavskega gibanja na češkem je "Pravo Lidu". Izhaja dvakrat na dan (zjutraj in zvečer). Urednik tega svetovno znanega dnevnika je že nad 40 let preizkušeni socialistični žurnalist F. V. Krejčí. Star je nad 70 let in še vedno agiln. Karlova univerza mu je z odobritvijo ministra za šolstvo podelila za njegove zasluge na kulturnem polju častni doktorat.

Razvoj zrakoplovbe

Dne 17. decembra je minilo 34 let, od kar sta ameriška iznajditelja brata Wilbur in Orville Wright vprizorila prvi posrečen polet z aeroplanom. Stvar je bila takrat sicer "malenkostna", v primeri s poletji, kot jih danes poznamo, toda bila je uvod v zrakoplovbo, ki je dobila svoj temeljni pomen posebno v zadnji svetovni vojni. In od tedaj se jo razvija v vseh deželah pretežno v vojne namene.

Ameriški družinski koledar

Ameriški družinski koledar je v Enakopravnosti z dne 22. dec. zelo pohvalno ocenil njen urednik Anton Šabec. Tudi "Naprej" v Pittsburghu ga je svojim čitateljem priporočil v naročitev.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Par zapisnikov zaradi praznikov ni bilo mogoče prirediti za to številko. Naj nam pošljatele to zakasnitev oprostite. Dopisi, katere smo preli večina smo jele v podeljek, ker pošta v soboto radi božičnega dne ni dostavila pisem, tudi ni so mogli vsi v to številko. Gradivo zanjo smo morali namreč pripraviti večina pred podeljkom, da so ga v tiskarni utegnili postaviti.

Kovinattega angela ukradli

Ko so v Clevelandu pograbili bakreno soho Ivana Cankarja, so nekateri smatrali, da to je kdo ukradel iz budobije. Drugi, da jo je nekdo vzel in prodal za staro kovino. Verjetno je oboje. V Milwaukeeju pa je nekdo ukradel na pokonališču bronasto soho angela, ki je stala \$750. Prav gotovo je ni vzel zato, da bi si ga postavil za varuha. Stare kovine se zdaj lahko drago prodajo posebno na Japonsko, Nemčiji in Italiji. In končno, en bronast angel manj ali več — zlatno je, da je več kovin za strojnice, topove in vojne ladje.

"Politika"

Politika v ameriškem pame-nu besede je, da človek, ki kam kandidira, objubi vse mogoče in nemogoče, ko pa je izvoljen, se briga le, kako bi javne obljube čimboljše pogazil in si zase čimveč nagrabil.

Slabo poboljšanje

Komunisti so se v prošlih par letih jako poboljšali. Ampak imajo še zmerom toliko starih napak, da povzročajo radi njih v marsikakem slučaju delavskemu gibanju veliko več škode kakor korist.

Slaba investicija

Mussolinijeva intervencija v Španiji stane Italijo mnogo milijonov dolarjev, nevšečji življenja padlih italijanskih "prosto-voljcev". Ali se bodo Italiji te žrtve kdaj izplačale? In kako izplačale?

"Ničesar dosegli...?"

"Socialisti še niso ničesar dosegli..." To trdijo ljudje, ki mislijo, da jim bi mogoče nekdo prinesel koše prosperitete, jim obložiti mizo in po pojedini odgrniti posteljo.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Nadaljna večja naročila za koledar smo prejeli še od sledečih organizacij in posameznikov: Klub št. 37 JSZ Milwaukee, Wis. (prvo naročilo) 100 iztisov, druga naročila se slede kot poročila tajnik Leonard Alper. Klub št. 114 JSZ, Detroit, Mich., 75 iztisov. Joseph Snoy, Bridgeport, O., 64 izt. Klub št. 4 JSZ, La Salle, Ill., 60 izt. Klub št. 180 JSZ, West Allis, Wis., 51 izt. Klub št. 45 JSZ, Waukegan, Ill., 40 izt.; to je že drugo naročilo od tega kluba. Po 30 izt.: Klub št. 235 JSZ, Sheboygan, Wis.; Anton Shular, Arma, Kans.; še drugo naročilo in Frank Kun, Chisholm, Minn. Po 25 izt.: John Rak, Johnson, Pa., še drugo naročilo; Andrew Leksan, San Francisco, Calif.; Rudolph Feadel, Yukon, Pa. Po 20 izt.: Joseph Turpin, Cicero, Ill.; Frank Pustovrh, Sygan, Pa. in Jože Oblak, Chicago, Ill. Po 15 izt.: Frank Podipeec, Cicero, Ill. in Frank Gregorin, Little Falls, N. Y. Po 12 izt.: Theresa Speck, St. Louis, Mo.; Anton Divjak, Sheldon, Wis. in Steve Chuck, Power Point, O. Chas. Pogorelec, Chicago, Ill., 11 iztisov. Po 10 izt.: Justin Zajc, Chicago, Ill.; John Vitez, Blaine, O.; Frank Udovich, Chicago, Ill.; Ignac Spendal, Clinton, Ind.; Frank Pipan, Hibbing, Minn.; Mike Krulitz, Willard, Wis.; Luka Grosar, in Filip Godina, Chicago, Ill.; Vincenc Yaksetich, Melntyre, Pa. 8 izt. Po 6 izt.: Frank Zavertnik, Piney Fork, O.; Frank Novak, Los Angeles, Calif.; Mike Krulitz, Willard, Wis. (ponovno) in Joe Jacklovich, Aurora, Minn. Po 5 izt.: Mary Sustarsic, Barberton, O.; Joe Mačus, Chicago, Ill. in John Kobi, Duluth, Minn. Po 3 izt.: Anton Skvarch, Vestaburg, Pa.; Joseph Sedmak, Conneaut, O.; Alvin Rak, Chicago, Ill.; John Čadež, Ravensdale, Wash. in Anton Ausich, Woodward, Iowa. Po 2 izt.: Frank Rataic, Forest City, Pa.; Frances Podobnik, Carlinville, Ill.; Joe Dolinar, Coverdale, Pa. in Anton Dolinar, Bear River, Colo.

Vsem, ki ljubijo dobro čtivo in žiso koledarja naročili priporočamo, da to store kmalu, dokler ne pože zaloga, kajti kot je razvidno iz zgorajšnjega poročila jih je že več, ki so ga že ponovno naročili, kar je znak priljubljenosti, ki si jo je utvaril Ameriški družinski koledar.

VIEW WET WASH LAUNDRY CO.

FRANK GRU L, predsednik
1727-1731 W. 21st STREET CHICAGO, ILL.
PRVA SLOVENSKA PRALNICA V CHICAGU
Naši vozniki pobirajo perilo na vsem mestu, Cicertu in Berwynu in dovažajo čistega na dom
TOČNA POSTREŽBA DELO JAMCENO
Telefoni: CANAL 7172-7173

Važna letna seja

La Salle, Ill. — Dne 30. decembra bo važna letna seja kluba št. 4 JSZ. Med drugim bodo na dnevnem redu volitve odbornikov za prihodnji termin. Moje mnenje je, da se bi moral naš klub malo bolj zanimati za aktivnosti. S tem bi dal korajžje onim, ki še niso člani, a so naši somišljeniki, in bi pristopili ter pomagali k še boljšemu delovanju. Smatram, da bi lahko imel klub v La Sailu od 50 do 75 članov. Pa je nas tako majhna skupina. Dajmo torej prijeti z jačanjem našega kluba na prihodnji seji, da bomo v prihodnjem letu bolj aktivni. — John Strell.

Ali ste si Ameriški družinski koledar za leto 1938 že naročili?

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

V sledečem seznamu so priredbe klubov JSZ, konferenčnih organizacij in socialističnih kulturnih društev:

DECEMBER

MCON RUN, PA. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 175 JSZ.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 JSZ v dvorani SNPJ.

GIRARD, O. — Domača zabava kluba št. 222 JSZ v petek 31. decembra v Nagodetovih prostorih.

1938. JANUAR

NEWBURGH, O. — Domača zabava kluba št. 28 JSZ v soboto večer 8. januarja na domu s. Fr. Gusti, 7520 Bancroft Ave.

MILWAUKEE, WIS. — V soboto 15. januarja v Tamietovi dvorani domača zabava soc. pev. zbora "Naprej".

MILWAUKEE, WIS. — Kartna zabava kluba št. 37 JSZ v nedeljo 23. januarja v S. S. Turn dvorani.

WAUKEGAN, ILL. — Kartna zabava kluba št. 45 JSZ v soboto zvečer 29. januarja v Slov. nar. domu.

SHEBOYGAN, WIS. — Gostovanje milwaukeeške soc. pevškega zbora "Naprej" v nedeljo 30. januarja v Hrvaškem domu. Predvalj bo koncert in spevoigr "Cevljari in vrag".

FEBRUAR

CHICAGO, v nedeljo 13. februarja dramska predstava.

MARC

STRABANE, PA. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice zadnja nedeljo v marcu.

APRIL

CHICAGO, v nedeljo 10. aprila koncert "Save".

MAJ

CHICAGO, v nedeljo 1. maja prvomajsko slavlje.

MILWAUKEE, WIS. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Illinois in Wisconsin v nedeljo 1. maja v S. S. Turn dvorani.

(Tajnik klubov in kulturne odseke klubov ter tajnike konferenc prosimo, da nam sporoče vse svoje prireditve za ustitev v to kolono in da nam pošljejo popravke, ako so podatki o priredbah napačno zabeleženi.)

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
At 3724 W. 26th Street
2:00-4:00; 7:00-8:30 Daily
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30-5:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8448
If no answer - Call Austin 5706

BARETINCIC & SON

POGRERNI ZAVOD
Tel. 1475
124 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

YOUTH'S PLIGHT

With working conditions becoming more and more trying and the country on its way into a new depression, or "recession" as they have politely termed it, before we have even begun to climb out of the last one, we find our already discouraged and disappointed youth face to face with new and added hardships. The same fate is also awaiting this year's graduate students as well as the students for years to come.

The capitalist system is unable to take care of its bastard children—unemployment, poverty and crime. Who is suffering because of this? Youth. Youth is paying the dearest price. Already it has been denied the right to work and the right to a decent livelihood. All during the depression years youth has been drifting around the country bumping along in the struggle for a living until many of them from disappointment and disgust have given up the struggle of life and turned to what appeared to them the easier road—the road of crime.

Youth hasn't a chance under the present system of production for profit rather than for use; where industry is operated for the benefit of a few industrialists instead of for the good and welfare of all the people. Youth has found itself in a world where it is not needed, where it is denied the opportunity to earn decent living.

Day after day they pound the streets looking in vain for the job that does not exist. The few that are fortunate enough to find work can not be sure of it lasting for any length of time. With this uncertainty as to their finances they are handicapped in making plans of any kind. With this their morale has also been shattered.

MAN'S FATAL FOLLY

By Dr. John Haynes Holmes

(From "Humanity")

AGAIN I seem to feel the war mania creeping into our hearts as a kind of poison into our blood. Are we never to learn anything from experience? Is it possible that we can have endured and survived the last war, only to plunge into another war for the same reasons, and to the same disillusionments and despairs? Must we repeat all of the tragic drama of twenty years ago on a more enormous scale, only to find that its defeats as well as its horrors, were real? Perhaps it is true after all, as Bernard Shaw has reminded us, that "we learn nothing from history except the fact that we learn nothing from history." I am tempted to believe so, at any rate, as I see this generation crumbling beneath the impact of the same propaganda, prejudices and superstitions as those which smote and destroyed the generation of my youthful years.

War is destruction! It destroys everything—friends as well as enemies, the good cause as well as the bad, the wielder of the sword as well as the victim of the sword. War is a fury of madness which devours the world. It is a mutual slaughter which shows a maddened race destroying itself with its own hands. The time to stop war is before it begins. The way to fight it is to prevent its coming.

War is a means which destroys its own end, even when that end is the best—yea, especially when that end is the best! It is possible that war may serve base ends, since war is base; it may serve violent ends, since war is violence; it may serve bondage and tyranny and death, since war itself is bondage and tyranny and death.

But war cannot serve virtue or peace or liberty; since it must in the nature of things destroy these things as the condition of its own existence. For war is a means which determines the character of its ends. If the ends which are sought are evil, then war may prosper them. But if the ends which are sought are good, then straightway war will transform them into the likeness of itself.

We proved this in the World War, when we fought for liberty and placed mankind in chains; when we fought to make the world safe for democracy and made it so unsafe that democracy has been struggling for its life ever since; when we fought to end war, and apparently ended peace forever. The one most horrible prospect of the next war is the decimation of mankind amid such terrors of despair and death as the world has not yet compassed in its experience.

AIN'T IT SO!

By COVAMI

(In Industrial Worker)

Cent by cent and dime by dime,
Swift away the dollars flow;
Count 'em fast or count 'em slow,
That is how the dollars go.

From our pockets, how they hie,
How the dollars, slip and fly!
How we hustle, how we slave,
From the cradle to the grave;
How for them, until we die,
All God's children scheme and lie!
Dime by 'dime and cent by cent,

That is how my dollars went;
'Fore I got 'em they were spent!
Count 'em fast or count 'em slow
Lordy, how the dollars go!

THE DISINHERITED

(Author Unknown)

They cluster at every corner;
They wearily pace the land;
Their starving eyes devour each loaf;
They stretch the begging hand.

They bake and others have eaten;
They burn, but others are warm;
They build but they are unsheltered
And bare to a pitiless storm.

Food for Thought

"Whatever political differences may divide us from any particular group in the Spanish government, that government today is fighting for the survival in Europe of law and liberty. If it is defeated gross anarchy and tyranny will have become triumphant. It is that triumph of evil which the friends of freedom everywhere should fight to resist."
Norman Angell, British liberal.

BRANCH ACTIVITIES

The following activities are scheduled for the winter season by J.S.F. Branches, Fraternal and Cultural Groups affiliated with the Educational Bureau, JSF:

December

Girard, Ohio.—"Domaca zabava," sponsored by Branch No. 222, JSF, Friday, December 31st at Nagode's Hall.

Moon Run, Pa. New Year's Eve Celebration of Branch No. 175, JSF, December 31st.

Chicago, Ill. New Year's Eve Celebration of Branch No. 1, JSF, at the SNPJ Hall, December 31st.

1938

Milwaukee, Wis.—"Domaca zabava" sponsored by the singing and dramatic group, "Naprej", Saturday, January 15 at Tamshe's Hall.

Sheboygan, Wis.—Concert and play, "Cevljar in vrag" under the auspices of the singing and dramatic group, "Naprej", Sunday, January 30th in the Croatian Home.

Newburgh, Ohio.—"Domaca zabava" sponsored by Branch No. 28, JSF, on Saturday, January 8th at the home of Comrade Frank Gustinčić, 7520 Bancroft Avenue.

Milwaukee, Wis.—Card party sponsored by Branch No. 37, JSF, Sunday, January 23rd in the S. S. Turn Hall.

Chicago, Ill.—Dramatic Presentation by the Dramatic Group of Branch No. 1, JSF, Sunday, February 13th.

Strabane, Pa.—District Conference of JSF Branches and other organizations affiliated with the Educational Bureau of the Federation, March 27th.

Chicago, Ill.—Sava's Spring Concert, Sunday, April 10th.

Chicago, Ill.—May Day Celebration, Branch No. 1, JSF, Sunday, May 1st.

Milwaukee, Wis.—District Conference of JSF Branches and organizations affiliated with the Educational Bureau of the Federation at the S. S. Turn Hall on May 1st.

Milwaukee, Wis.—May Day Program sponsored by the JSF Branches 37 and 180, Sunday, May 1st at the S. S. Turn Hall.

Branch secretaries and secretaries of all organizations affiliated with the Educational Bureau of the Federation are requested to keep us informed of the dates of their affairs thereby enabling us to keep this calendar up to date.

There Are Exceptions to All Rules

"Thou shalt not kill"—except to enrich profit-seekers.

QUERY

Which Standard Oil tank do you wish to die for in China?

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

NEW YEAR'S EVE

What are you going to do on New Year's Eve? Do you intend to eat, drink, dance and be merry? Well, so do we. In fact we intend to pile up such a store of Joy and Mirth and Fun and Jollity and Pleasure and just plain Good Time that we will be able to go out and give that New Year a twist in its tail that will make it do the things we want done.

If you appreciate good dance music and a jolly good time, don't fail to attend the dance at the SNPJ Hall, 2657 So. Lawndale Avenue, sponsored by Branch No. 1, JSF, Friday, December 31st.

Habit has established the custom not only among the members of Branch No. 1, but also among the members of most of our JSF Branches throughout the country of enjoying, midst music, eats, drinks, song and merriment, the ushering in of the new year and bidding good-by to the old.

Following the old custom, we have arranged, in fact, we've made extraordinary arrangements for your enjoyment on that evening if you will but treat yourself to spending the evening with us.

Two orchestras have been hired to furnish the dance music for this occasion. Johnny Kochevar's Orchestra will delight the dance lovers in the auditorium and the Gradishok-Omerza Orchestra will dish out poikas in the lower hall.

The price of tickets is 40c in advance and 65c at the door. Get your tickets in advance from anyone of the Branch members or at the Proletarec office at 2301 So. Lawndale Avenue.

You don't necessarily have to put on your "glad rags" to attend, just wear your best smile and we will be satisfied.

Tickets have been mailed to all members a few weeks ago. If you will take them along with you on your holiday visiting and make a special effort to turn them into cash, we should, with this cooperation, be able to pack the SNPJ Hall at it has never been packed before.

BRANCH MEETING DATE CHANGED

With the regular meeting date of Branch No. 1, falling on the 24th of this month, the members at the last meeting, after considering the matter, wisely decided to change the date to the 29th.

A notice to this effect has been sent to every member, therefore, there should be no excuse offered on the part of anyone for not attending because of not being informed.

Let's see if we can't at least double the usual attendance.

Along with the regular order of business we will have election of officers for the new year. It is your duty and obligation as a member of the Branch to take part in electing into office the members of your choice. Attend to this duty.

THE 1938 ALMANAC

During the last two weeks there was hustle and bustle in our book shop day and night. The reason? I guess you know. The 1938 issue of the American Family Almanac, hot from the press, was being shipped out. We managed to fill all orders we had on hand in time to get them to our readers by Christmas.

The 1938 Almanac is one of which we feel justly proud. Its general make up, the quality of its contents and the technique employed in arranging the material along with the fine selection of good illustrations makes it one of the best yet produced and one that should easily win the appeal and praise of its readers.

It has the same number of pages as last year's issue, 224, but is a bit thicker because of the heavier paper used.

The Almanac, in the minds of its readers is usually associated with the color red. For a long time they have been accustomed to receiving red colored covers but during the last few years this custom has been somewhat changed and we now have the Almanac in about five different colors although the reds and greens still predominate.

A large percent of our supply is sold each year through secretaries of fraternal lodges and cultural organizations who solicit orders from among their membership. J. S. F. Branches have been unflinching in distributing their share of copies each year.

We still need orders for 800 copies. Has your organization ordered its share? If not, make sure that the Almanac gets a fair circulation among your members.

The selling price is only 75c for as much reading material as is contained in many books selling for from \$2 to \$3.

COMRADE LOUIS ZORKO

Sent us a batch of new subscriptions from Johnstown, Dunlo, St. Michaels and South Fork, Pennsylvania where he spent the last few weeks agitating for Proletarec.

Another batch containing 22 new subs was received from comrade Zorko just as we went to press.

TOTOM MOONEY FLIGHT R. F.

It is unusually quiet this Sunday morning as I write this. Outwardly quiet, that is, but there remains an inner turmoil of the excitement of a gay Christmas Eve and Christmas day. And pervading all is the surprise and joy of receiving from my Red Falcon group of boys and girls their lovely gift and bouquet of red roses for which I thank them most sincerely.

I hope to express this more suitably when we resume our sessions on Saturday, January 8, when I expect to see you all in person. Until then, Friendship!
Anne Beniger, Guide.

A NEW FOUNDATION

Alfred P. Sloan, chairman of the General Motors Corporation, gives \$10,000,000 to the Alfred P. Sloan Foundation, created by him. The donation is in the form of securities. Among the securities are over one hundred thousand shares of the common stock of General Motors.

He makes a personal statement to the press regarding the purposes of the foundation. Its main purpose will be "the promotion of a wider knowledge of basic economic truths generally accepted as such by authorities of recognized standing and as demonstrated by experience, as a better understanding of economic problems in which we are today so greatly involved and as to which we are so importantly concerned."

While the above quotation is not very clear, we understand it to mean that the foundation is to make propaganda for the maintenance of the status quo in industry—the system whereby a few individuals can get from the multitude millions of dollars.

Doubtless it is human for a person

to want to perpetuate his name by creating a foundation which bears it. Aside from the object of the gift, such donations make somewhat the same impression as do the big monuments that tower over the smaller slabs in the graveyard. Both the big pile of granite and the little slab is an attempt to achieve a species of immortality that is not worth having. If a person cannot make his name go down to posterity by the good he does, it is not worth while to try to make it go down in any other way.

Rich men might well give outright and without strings. The gifts will do much more good if the giver does not tie them up so that they are unavailable for the most needful purposes.

If the foundation mentioned above is for the purpose which we gather from the statement regarding the same, made by the donor, it will be just another Center of propaganda which others who do not wish to maintain the untenable status quo will have to meet and refute.

—Milwaukee Leader

OUR ACTIVITIES

Now that the program is over and done we are starting on our posters again.

These posters are for an exhibit which will be held sometime in the Spring. On these posters are pictures showing the effects of war. On some posters there are pictures of the war in China and on some there are cartoons about war.

We are planning to go on an excursion. So far we have gone to the Field Museum, Art Institute, and Gas and Electric Co. So, we are not decided where we are going on our next excursion.

Friendship!

Elaine Turpin.

WE, THE FALCONS!

We are Falcons young and gay,
And this is what we mean to say:
Down with Republicans and Democrats,

They are robbers, scabs and rats,
They are low-wage-paying bosses;
Against them we shall rally our forces.
L. G.

Depression Outcasts

A recent government report on migrant labor reveals various tragic phases of men, women and young people uprooted by the depression and wandering from state to state. All the evidence, says the report, "suggest that an increasing proportion of the workers who move from state to state are native white Americans, members of families, relatively young and highly employable."

Many communities treat these unfortunate workers as pariahs with the advice to "move on." Deprived of health protection and educational opportunities, without legal residence and exposed to venereal and other infectious diseases, these by-products of a diseased industrial system tend to form a permanent caste in American society.

These unfortunates are not of the "hobo" type that was typical of the

pre-depression era. The "hobo," generally, was a worker who became accustomed to the road, and many of his kind regarded his wandering life as one of rough adventure. The horrid "hobo" was a rare bird. He did not worry over his casual existence.

The new casuals have been uprooted by the decay of industry and they are not reconciled to their lot. They brood over their fate and as a caste it is probable that they are a permanent group in society until the latter is reorganized on a decent social basis.

Loyalist Trap Fascists' Army in Teruel

Loyalist troops, protected by tanks and heavy artillery were reported to have made big gains around the city of Teruel, spearhead of the Fascist's deep Aragon salient 138 miles east of Madrid.

Government radio broadcasts declared the Loyalists advance followed a terrific, day-long bombardment of the city, and the Fascist defenders were trapped—surrounded by the finest units of the loyalist army.

The capture of Teruel and the shattering of Fascist Generalissimo Franco's salient, a threat to the loyalist life-line between Madrid and Valencia would constitute the most important loyalist victory of the civil war which started 17 months ago.

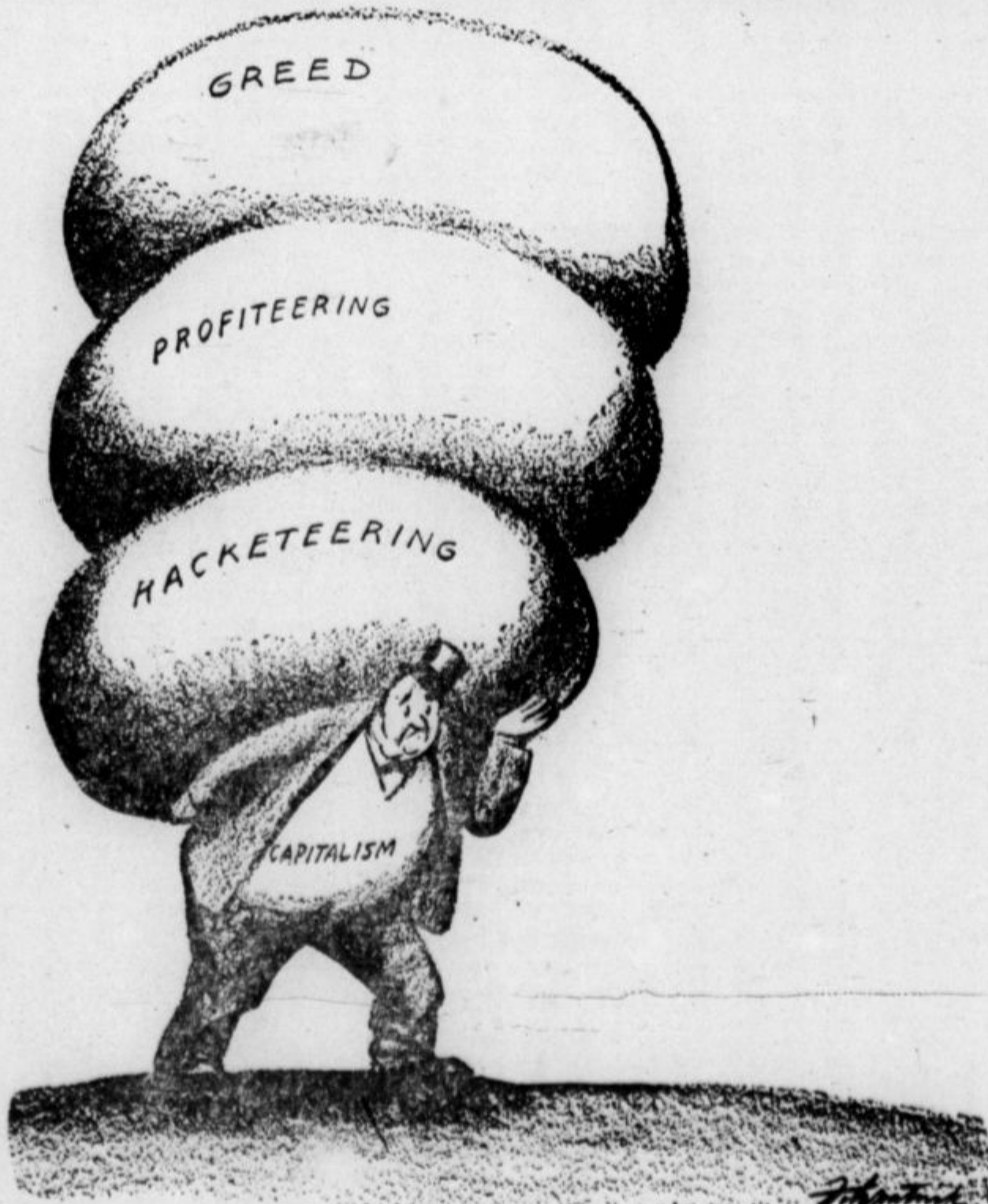
It was estimated that between 40,000 and 70,000 loyalist troops, including many foreigners, participated in the offensive.

There is no magic like interested attention. That sentence contains, in a nutshell, the secret of social ease and popularity.

What do we live for if not to make life less difficult for each other?—George Eliot.

Shallow men believe in luck; strong men believe in cause and effect.

TOO GREAT A LOAD FOR ANY SYSTEM

Nothing was a more pleasing Christmas present for all of us who cherish democracy than the excellent drive of the Spanish loyalists in recapturing Teruel. Thus they have also put a big dent into Franco's much publicized offensive. Newspaper accounts tell of the heroic attack in sub-zero weather when the enemy wanted to be left alone by the fireside. For once the tone of the newspapers seems to have told the truth and the long awaited offensive by the government has finally begun, we hope. It is mighty easy to speak and to write of these things here, thousands of miles from the actual conflict. It is quite something else to be in the front ranks at Teruel where danger and death stares you in the face constantly. It is for us who read and write these lines and for those who sympathize and work for democracy to increase our devotion to the cause of Socialism and democracy for the sake of those fine people who already fell and for those who are still to fall in the cause of the Spanish people against black reaction. The end of 1937 is here. We haven't done as much during the year as we could have. Let us double our efforts in 1938.

difficulties in the past has been the extreme loads which burdened most of the members of this club. We have been active in a dozen different organizations and the work was being piled upon us. Not that the load is being released but we pledge not to neglect the Social Study Club.

For New Year's Eve everything is in readiness for an extra good time at the SNPJ Hall. Many people who never attend our New Year's Eve party have promised to come. We'll "chew the fat," sing and be merry because, after all, if you don't have some pleasure what's the use in living. The affair is under auspices of Branch No. 1, JSF, and affords that unit of ours an opportunity to replenish part of its treasury.

There just isn't anyway of stopping a fool but to give him a sound thrashing. At least that seems to be the prevailing sentiment among people who have seen how the League of Nations failed to stop Mussolini in Ethiopia and the Japs militarists in China were not afraid of the "Nine Power Parley." Neither had any guns to fire. They just talked and talked in the same manner that they are talking about withdrawing Italian "Volunteers" out of Spain. To take such fools to task others will have to be ready to sacrifice their lives and their all. However, it seems that's the only way the world has progressed and civilization, what there is of it, has continued to linger on. Nothing will stop Franco but force. Nothing will stop Hitler and Mussolini but bullets! Nothing will stop the Japs but fighting men! Sound thrashings are in order.

Our Social Study Club has held its December meeting two weeks ago and selected committees to put it back on its feet again. A dozen of us are desirous to continue the club because it can still be a useful means of spreading the true message of social justice and of encouraging the young men and women with whom we associate to understand the message and to join hands with us in our worthy cause. One of our main dif-